

SOKOLSKI GLASNIK

GLASILO SAVEZA SOKOLA KRAL.

Drž. licejska knjižnica
Ljubljana
Strosmajerova 1.

JUGOSLAVIJE

Izlazi svake subote ~ Godišnja pretplata 50 din. ~ Uredništvo i uprava Prestolonaslednikov trg. 34 ~ Telefon uredništva 30-866 i

~ Račun Poštanske štedionice br. 57.686 ~ Oglasi po ceniku

T. G. MASARIK

Rad prof. O. Španijela — Prag

Apostol istine i pravde

Češkoslovački narod, Slovenstvo i celo čovečanstvo izgubilo je velikana današnjice, Tomu G. Masarika, Predsednika-Oslobodioca Češkoslovačke Republike.

Gubitak Tome G. Masarika oseća u punoj meri i naš jugoslovenski narod a sa njime i jugoslovensko Sokolstvo. Ako nas u težnjama za stvaranje pune, harmonične ličnosti čovekove rukovodi jedan visok ideal, onda nesumnjivo da u Masarikovoj ličnosti vidimo jedan takav ideal harmoničnog čoveka ispunjenog vrlinama tela i duha, ličnog i socijalnog, nacionalnog i opšte čovečanskog.

Klanjajući se sa najvišim pijetetom ličnosti Tome Masarika, mi se ujedno klanjamo svima visokim kvalitetima jedne ličnosti, koja je ujedinila u sebi najviše, istoriske težnje čovekove. Te su težnje: želja za saznanjem istine, pravde i najviših ciljeva čovečije duše.

O grandioznoj ličnosti Masarikovoj govoriće se i pisati mnogo i mnogo kao vrednosti čovečanstva. Ne ulazeći sada u analizu Tome Masarika, možda se može učiniti pokušaj da se nađe sintetičan izraz za njegovu veliku ličnost. A taj sintetički izraz bio bi oličen u reči: Istina. Najveći pokretač svake akcije Tome Masarika bila je etična težnja jednog jakog uma da dođe do prave istine. Princip istine vodio je mladoga Tomaša Masarika da dolazi do viših saznanja preko nauke i filozofije. Isti princip istine vodio je Masarika u borbu za socijalnu pravdu i demokratiju. Rukovodeći se principima istine, Toma Masarik postao je i vođa češkoslovačkog naroda i borac protiv duha i egzistencije stare Austro-Ugarske.

Samo vanredno snažna ličnost može izdržati na trnovitim putevima traženja i borbe za istinu. Na ovim putevima nailazi se na mnogo teškoća, koje može da savlada samo neobično velika suma etične snage. Masarik je savladao sve otpore koji se nalaze kao prepreka na putu traženja istine. Na ove prepreke Masarik je nailazio i radeći za svoj narod, kao što je na njih nailazio i radeći za druge narode i za opšte, visoke principe humaniteta i čovečanstva.

Pri traženju istine Masarik nikada nije pravio kompromis sa nekom osećajnošću i javnim mišljenjem, ako isto nije bilo u skladu sa principima istine. Na taj način došlo je i do teškog sukoba između osećaja i nacionalnog mišljenja češke javnosti i Masarikovog držanja prema lažnim istoriskim dokumentima tzv. kralodvorskih i zelenogorskih rukopisa. Patriotska javnost toga doba nazivala je Masarika izdajicom narodne stvari. Ipak, istina je pobedila. Masarik je svojim delom pokazao, da se i svojoj naciji, kao i ostalom društvu i čovečanstvu, može služiti samo držeći se čvrsto i apsolutno etičkih principa istine.

Služeći istini Masarik je učinio necenjivih usluga i našoj jugoslovenskoj narodnoj stvari. U cilju utvrđivanja istine on je ispitao sva ona lažna dokumenta na kojima je diplomacija bivše Austro-Ugarske gradila svoje planove protiv Srbije i protiv ideje o jugoslovenskom jedinstvu i slobodi. Radi utvrđivanja istine Toma Masarik dolazio je u Srbiju u vremenu pripremanja aneksije Bosne i Hercegovine i u vremenu pripremanja i izvođenja poznatih veleizdajničkih procesa, uperenih protiv slobode našeg naroda. Radi utvrđivanja istine Masarik je razvio svoju energičnu akciju za vreme bečkog Fridjungovog procesa, na kome je otkrio svu bedu neistina diplomatije jedne države, koja je radila protiv slobode naroda i protiv etičkih principa humaniteta.

Na principima istine i morala Masarik je sagradio i državni život bratske Češkoslovačke Republike. Držeći se principa istine i morala kao osnove svakog društvenog i nacionalnog rada, Toma Masarik je poručivao svome narodu:

„Nezavisnost nije dovoljna da se održi ili da se podigne jedan narod, već treba taj narod da umi i da sačuva tu nezavisnost. Politička nezavisnost samo je jedan od elemenata pravog narodnog opstanka. Ali mi ćemo tu nezavisnost

Teška bojazan poslednjih nedelja postala je duboka bol... U praskozorje ranog jesenjeg dana prestalo je da bije srce Onoga, koga je nepodeljenim poštovanjem voleo ceo svet. Sudenice su dohvatile poslednje zrnice na životnoj brojanici, nepoznanicu života ponovno je pobedio fakat smrti, i zavazda se od nas odelio Onaj, koji je pre i iznad svega bio Covek, pravi apostol Istine, Pravde i Slobode, Mira i Ljubavi među svima.

Umro je Toma Masarik!

Treba oljuštiti svu nesavremenu patinu i pokost, valja izbrisati kričavu bojadisanost, mora se razotkriti opasno sladunjava laž dojučerašnjih dana, pa da se uzmogne povući uspeli analitički presek kroz čudnovati konglomerat sadašnjice i pravo razumeti događaje i ljude, bez kojih bi svako posmatranje savremene istorije bilo nepotpuno. I tada nam lik filozofa-državnika Masarika postaje naročito jasan, bliz i razumljiv. I velik! Naročito nama mladima, kojima je pozadinski ratni vihor i posleratni beskompasni mamurluk upropastio najlepše dečake i mladenačke godine. Razrešeni svoju spona i suvišnih obzira posmatramo tako vebnu hrid, kako granično strši iznad zamagljenih provalija i savršeno prkosni unakrsnim munjama zlih duhova.

Genijalni individualitet Masarika savršeno je nadvisio svoju okolinu i svoje doba, i samo tako mogao je postati vođom kulturno jakog i progresivnog naroda. Potpuni realista iznad svega je postavio etiku, i zato je u realizaciji svojih namera, težnja i ciljeva uvek beskompromisan i dosledan. Demokratizam, pravednost i čovečnost bitne su značajke Njegovoga rada, koji se temelji na vlastitim Njegovim rečima: „Naše rodoljublje mora biti progres, narodnost nam mora biti čovečnost!” I nije čudo što je Tomas Grinvald ustvrdio, da je malo ljudi koji ostavljaju tako dubok dojam jake volje i duha kao Masarik.

Nas Jugoslovane naročito mnogo toga veže uz pojam i lik: Masarik. U najtežim momentima, u trenutcima presudnog značenja Masarik neustrašivo brani pravednu stvar svoje braće sa porečja Save, lavovski se bori za pobedu istine i pravde. Dojam Njegove argumentacije vazda je težak poput malja i nalazi svoj odraz u tvrdnji Hajriha Mana: „Duh kao Masarik sigurno je sposoban prodreti u pitanje krivice; što više još i dublje!” Bilo je to tako, i ostalo nepromenjeno sve do poslednjeg Njegovog daha...

A filmska vrpca nada sve zanimljivog života odvijala bi se otprilike ovako:

Carsskome kočijašu u Hodonimu rodio se 7 marta 1850 sinčić. I rasao je dečacić i napredovao. Bilo je to nestašno i živo dete. Konjušnica, pa makar i carska, upućuje na mnoge neugodnosti života. Naš ih je dečak također osetio. Premda bistar i nadaren ne može redovno polaziti škole, pa tako uz prekidanje srednjoškolskih nauka uči bravarski i potkivački zanat. No sve su to iskušenja, koja će iz njega već u najranijoj mladosti da isklešu jedinku samosvesnu i odlučnu. Eto, nekako u stilu ovoga karakterističnog detalja: Jednom ga je direktor škole hteo prisiliti na ispoved ovako „uzgajajući” svoga đaka: „Vi morate na ispoved. Ni

izgubiti onoga dana, čim prestanemo živeti po moralnim principima.”

Jugoslovensko Sokolstvo, prihvatajući etično učenje Tiršovo o položaju i dužnostima malih naroda, prihvata isto tako i Masarikovo učenje o etici kao osnovnom faktoru svakog društvenog i nacionalnog rada. Naše Sokolstvo smatra i Tomu G. Masarika kao svog velikog učitelja i uzora.

Sa verom u veliku misiju i vrednost humanitetne ideje T. G. Masarika, celo jugoslovensko Sokolstvo klanja se tvorecu bratske Češkoslovačke Republike, velikom Sokolu i velikanu Slovenstva i celog čovečanstva.

Neka je u ime jugoslovenskog Sokolstva večita slava i hvala Tomašu G. Masariku!

MASARIK

ja ne verujem, ali kao činovnik moram vršiti svoju dužnost”. A mladić, odrasao kraj konjušnice i u kovačnici, otkresao mu je bez sustezanja svoje... Naravno, Masarik je morao seliti iz te škole...

Svome se slobodoumnome naziranju nikad nije izneverio. Savladavši mnoge prepreke konačno je najuspešnije apsolvirao studije, premda je i suviše jako osetio blagodat socijalne „pravde”. Posle Beča odlazi u Lajpcig, gde se upoznaje sa svojom budućom ženom Američankom Cerli Garig. A onda, kad je 1882 god. pozvan na češki univerzitet u Prag, počinje i njegov sve intenzivniji naučni i velesnačajni politički rad. A kakav je taj bio — pa to svi znamo... Kroz bure i oluje, preko brojnih razočaranja, gorkih poniženja i teških iskušenja, Masarik se nikad nije pokolebao a ni sustao ni trenutka. I konačno: sin kočijaša, hiljadupostotni plebejac, postao je Oslobođilac i Otac svoga naroda, prvi i doživotni predsednik slobodne otadžbine, jedne od najnaprednijih republika i država sveta...

Malo reminiscenca... Godina 1932. Svesokolski slet u Pragu. Vijore zastave, pljušti radost po ugrijanom asfaltu, i kipi bratska srdačnost na vrelome julske suncu. Provlačim se i probijam kroz bujicu ljudstva, braće i sestara, i uspinjem se k onoj uzorno izravnanom plohi na levoj izbrežini Vltave, gde će se ponovno manifestovati

snaga, sposobnost i moć Tiršovog pokreta. A tamo gore zaglušni kliketaji mnogobrojnih tisuća razdraganih Slovena pretaču se i ore i slevaju u veličanstveni nekomponovani koral, u svesilnu himnu, pesmu prepunu ljubavi, odanosti Njemu — bratu, tatičku Masariku!...

U onom orkanu pozdravnog oduševljenja, u spontanosti koja steže u podgrlcu i mami suze, u besprimernoj izdržljivosti i strpljivosti kojom je sedi Prvi Građanin Češkoslovačke Republike pratio svesokolske svečanosti, sadržano je i sve ono, što je nerazdruživo vezivalo Njega s naprednom sokolskom misliju.

Decembra 1935. Časna starost zahteva svoje. Ideal klasičnoga Platona, filozof-državnik oseća breme godina i malaksalost fizičkih snaga. I povlači se... Jedinstven primer i divan uzor — vremenu u prkos!

To je mogao i znao da izvrši samo Masarik!

I kao što je radost neka — tiha, nežna i blaga — golicala duše naše kad smo svakog pramaleća proslavljali dan Njegovog rođenja, tako sada duboko u nama drhti nemir i struji bol... Iskrena bol...

Sudenice su ispuštile poslednje zrnice na brojanici. Ugasio se život... Mirno, bezbolno, dostojno Velikog Pokojnika. Opet vijore zastave. Na po stega...

Ipak — — — — — Covek, filozof, državnik Toma Masarik nije umro. On će živeti daveka!

VI. Bl.

Masarik i Sokolstvo

„Bio sam Soko i Soko ostajem“

Sokolstvo u Češkoslovačkoj pretstavlja jedan tako bistveni deo narodnog života, ono je uhvatilo tako duboke korene u celom narodu, da danas ne možemo više da zamislimo Češkoslovačku bez Sokolstva, danas kad se u Češkoslovačkoj sve više približuju idealu gesla: Ko Sloven, taj Soko! Lavljí deo zasluga u borbi za oslobođenje imalo je Sokolstvo, koje je od svog osnutka vaspitavalo svoje članstvo i spremalo ga za ovu borbu, ne samo telesno nego i duševno. Dobrovoljačke legije za vreme svetskog rata rekrutirale su se iz sokolskih redova i bile su organizovane potpuno na sokolskim demokratskim principima. Kako bi se onda pod ovim okolnostima moglo i pomisliti, da nije bio Soko i blagopokojni brat dr. T. Masarik, vođa češkoslovačkog naroda u herojskoj borbi za oslobođenje i kasnije prvi pretsednik mlade Češkoslovačke Republike.

Masarik je bio Soko, i to Soko dušom i telom, duboko verujući, da je Sokolstvo sposobno da izvođi svome narodu pobedu i slobodu, da je sposobno da tu slobodu i sačuva i da povede svoj narod jednoj lepšoj i sretnijoj budućnosti.

Kad je god. 1862 bio u Pragu položen temeljni kamen današnjoj moćnoj sokolskoj organizaciji osnivanjem „Praškog gimnastičkog društva”, bilo je Masariku tek 12 godina. U to doba on je bio učenik piarističke škole u Hustopeču. O osnivanju Sokola doznao je iz neke vrste kalendara, u kome je bila slika sokola sa zastavom koja leprša. Ova slika, koja je ostala Masariku u živoj uspomeni sve do njegove smrti, pobudila je u njemu želju, da i on stupi u sokolske redove, ali nije imao prilike da tu svoju nameru izvede, kad je studirao na nemačkoj gimnaziju u Brnu, a još manje, kad je studirao i kasnije bio docent u Beču.

Masarik se je upoznao sa Sokolstvom pblíže-tek onda, kad je bio god. 1882 imenovan za vanrednog profesora na filozofskom fakultetu češkog univerziteta u Pragu. Dne 17 aprila god. 1884 postao je član Praškog Sokola. Na univerzitetu Masarik se upoznao sa osnivačem Sokolstva dr. Miroslavom Tiršem, sa kojim se je često sastajao pre predavanja i mnogo sa njim razgovarao o Sokolstvu. Ova dva velika češka duha zbližavalo je zajedničko interesovanje za telesno vaspitanje, za filozofiju i estetiku. Masarik potvrđuje da je Tirš uvelike cenio antiku i da je uvek kad je govorio o telovežbi imao

u mislima postignuće antički lepog tela. Tiršov proročki duh nije se zadovoljavao samo rešavanjem pitanja tadanjeg doba, nego je stavljao svome Sokolstvu ciljeve, koji su tada izgledali fantastični s obzirom na male snage Sokolstva koje je bilo tek u početcima. Snivao je o borbama, u kojima će češki narod konačno da pobedi svoje tlačitelje i govorio je o barikadama i o revoluciji. U ovom pogledu Masarikov je kritički duh sumnjao, ne o pravilnosti cilja, nego metode. Plašio se zavodljivih gesala, plašio se, da bi se moglo zaboraviti na najbliže zadatke radi cilja u dalekoj budućnosti. Na taj način mislio je Masarik da bi se moglo dogoditi, da se iskrivi pravo lice toga doba i da bi barikade, koje bi verovatno bile potrebne, mogle ostati samo prazna reč na papiru.

Kroz ceo život ostao je Masarik član Sokola. To pripadništvo Sokolu nije bilo samo formalno; njegova životna ozbiljnost očitovala se i u toj pripadnosti Sokolstvu.

Već kad je Masarik stupio u sokolske redove, shvatio je potpuno što znači Tirševo geslo: „Jačajmo se!” i zato je redovito dolazio u sokolanu na vežbe i bio član vrste starije braće, kojoj su bili prednjaci br. Tlamka i br. dr. Šajner, kasniji starišina ČOS.

Kad se Masarik preselio god. 1890 iz Vinograda na Malu Stranu, prestupio je u sokolsko društvo Prag III, gde je ostao članom sve do konca života. Kroničaru malostranskog Sokola pisao je Masarik god. 1921 o tome sledeće:

„... Kad sam se preselio iz Vinohrada na Malu Stranu, opazio sam sokolanu pod Petršinom. Tamo sam vežbao sve dotle, dok mi nije lekar zabranio skakanje i oštre pokrete. Radi toga prestao sam kod vas da vežbam, ali umesto toga vozio sam bicikl a posle jahao konja. Proste vežbe vežbam svakog dana netom ustanem. Bez sokolovanja i bez ikakvog sporta zdrav čovek, mislim, ne bi ni mogao ili bar ne bi smeo da živi.“

U vreme kad je bio poslanik u bečkom parlamentu Masarik je vežbao u sokolskom društvu Beč I, zajedno sa prof. Majdlom, prof. Kajclom, dr. Kramaržom i drugim istaknutim češkim ličnostima.

Čim se posle rata vratio u Prag kao pretsednik republike, odmah se je prijavio svome društvu na Maloj Strani. Njegova pripadnost Sokolstvu ostaje svesna, živa i nakon što je postao pret-

sednik republike. Za Soko i Sokolstvo izjavljuje se otvoreno, čime ne samo što daje častan primer, nego i stvara tradiciju.

U Kostelcu na Orlicama god. 1926 Masarik je svoju pripadnost Sokolstvu čvrsto podvukao rečima:

»Poznam cilj Sokolstva. Dokazao sam i dokazujem svojim radom, da sam Soko i da ću raditi i dalje u sokolskom duhu.«

Sokolstvu u Židlikovicama rekao je god. 1929:

»Bio sam Soko i Soko ostajem!«

Godine 1927 u jednom sokolskom razgovoru Masarik kaže:

»Uvek sam istinski prihvatao ono što je Sokolstvo ispovedalo.«

Prigodom posete izložbe telesnog vaspitanja i sporta godine 1931 u Pardubicama, Masarik je izjavio:

»Došao sam vam kao stari Soko. S radošću se sećam sokolovanja u Tirševom duhu. Sokolovanje nam je bilo vesela telovežba, ali ujedno i vežba duha. Sokolovanje i sport je osvežavanje tela i duha. Dužnost je svakog razumnog čoveka da pazi na svoje zdravlje. Samo na taj način moguće je udovoljavati svojim moralnim narodnim i čovečjim dužnostima.«

Masarik je upotrebljavao svaku priliku da naglasi svoju potpunu saglasnost sa Tirševom idejom. Tako na primer kad je pozdravio vrstu ČOS pri njegovom povratku u domovinu, posle pobe na međunarodnom takmičenju u Lionu, rekao je:

»Raduje me što vas mogu primiti kao poglavar države i kazati vam, što ste uostalom iz svega moga nastupanja i držanja već saznali, da potpuno prihvaćam Tirševu ideju, ideju sokolsku, naime: U zdravom telu — zdrav duh.«

Masarik je shvaćao dužnosti, koje je imao kao član sokolskog društva vrlo ozbiljno. Iako je svake godine Sokolu poklanjao priličnu svoju novaca, Masarik je sem toga redovno plaćao svoje članske doprinose. Kad je god. 1923 bio na službenom putu u inostranstvu, pored svih svojih državičkih dužnosti, nije ipak zaboravio ni na svoje sokolske dužnosti i poslao je iz Pariza svoj doprinos za lutriju u korist Tirševog doma. U popratnom pismu tada je napisao:

»Braćo i sestre! Rado ispunjavam svoju člansku dužnost i šaljem svoj prilog za lutriju u korist Tirševog doma. U doba borba za naše oslobođenje tačno se je videlo, što je za sve nas značila ispravno shvaćena sokolska misao. Čvrsto sam uveren zajedno s vama, da će nam Tiršev dom pomoći da sačuvamo narod zdrav i koji zdravo misli. Na zdar!«

Svoje mišljenje o sokolskim dužnostima izrazio je Masarik i prigodom jednog sokolskog razgovora god. 1930, rekavši:

»Tačno i savesno izvršavanje sokolskih dužnosti prema programu najmoćnije je sredstvo prosvetne delatnosti. Primer, reč i delo!«

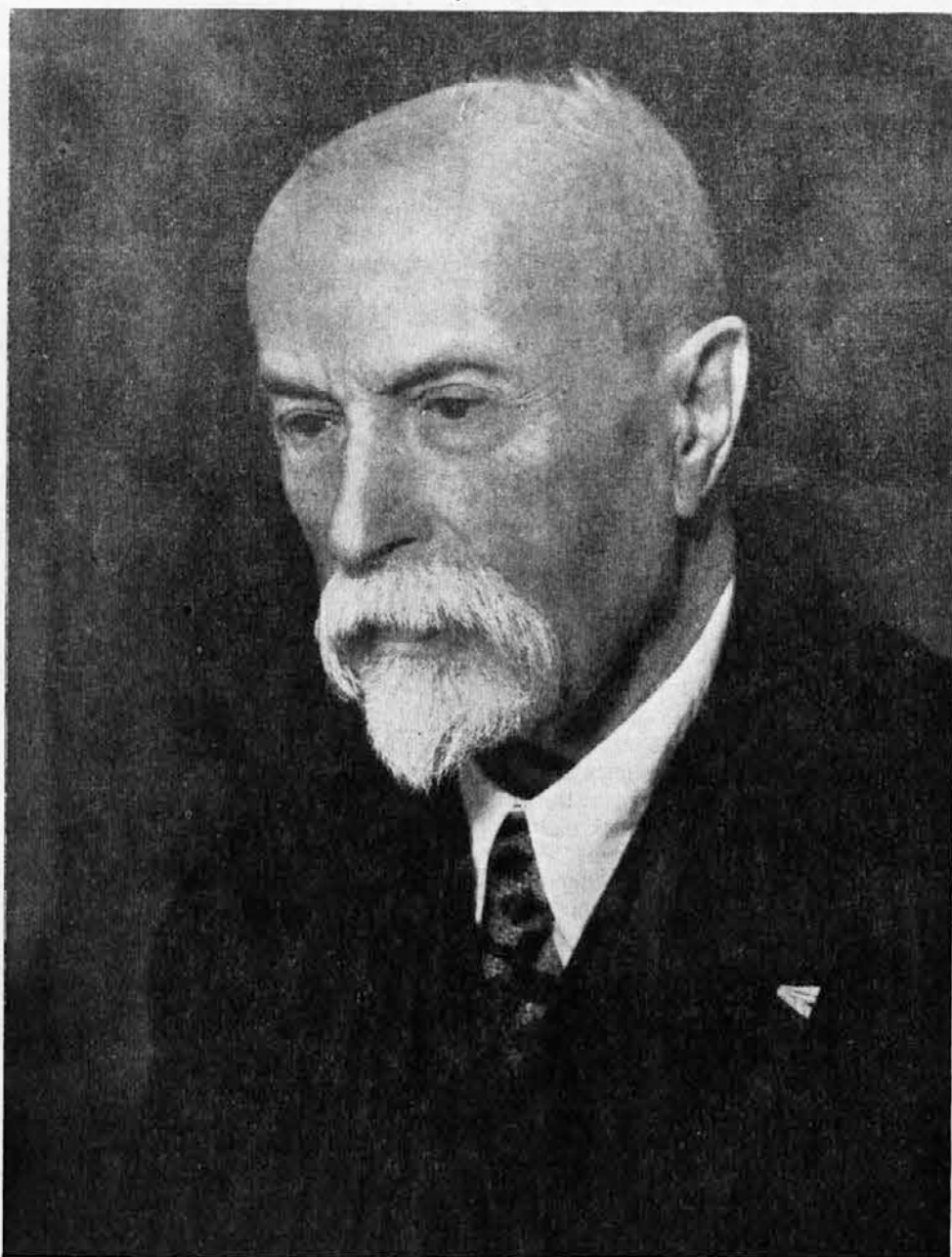
Ně samo Masarik lično, nego i njegova obitelj bila je sokolska. Njegova žena Šarlota bila je članica Malostranskog Sokola, za celo vreme rata i to ostala sve do svoje smrti. Razumljivo je, da su se u ovoj sokolskoj obitelji vaspitavala i deca u sokolskom duhu. Za svog pokojnog sina Herberta Masarik je rekao:

».... Čovek — zdrav i snažan telovežbom.«

Također i sin Jan, kao što i kćerke Olga i dr. Alisa vežbali su u Sokolu i još su i danas svi članovi sokolskih društava.

Kao profesor Karlovog univerziteta u Pragu Masarik je vršio među studentima intenzivnu propagandu za Sokolstvo i često se obraćao studentima s pozivom da stupaju u sokolske redove. Već u „Ateneu“ god. 1888 pisao je u tome pogledu sledeće:

»Naša generacija manje misli na Sokolstvo nego što je to potrebno za napredak naroda. Što više, žalosna je činjenica, da Praški Soko ima premalo članova. Držim, da je najžalosnija okolnost ta, što naši akademičari imaju tako malo smisla za veliko značenje Sokolstva. Mislim, da bi od tri hiljade studenata, koliko ih ima na svim visokim školama, imao da bude sastavljen akademski sokolski krug bar od hiljadu junaka.«

I u svojim govorima Masarik je često dokazivao, kako je od velike važnosti da omladina sarađuje u Sokolu. Tako na primer u govoru koji je držao omladini godine 1909 u Kralovom Hradcu, rekao je:

»Igrajte se, a razume se samo po sebi, stupajte u Soko. To nije nikakav problem. Dužnost mi je da svugde idem, gde mogu da radim. Sport i telovežba deo su socijalnog i političkog vaspitanja. Telovežbom se razvija ljubav prema čestitosti i poštenju. U tome je značenje Sokolstva. Vaš studentski zadatak je da ustanovu povedete novim ciljevima.«

Masarik je dao i pobudu, da je realistički časopis „Cas“, u kome je sarađivao, uveo kao prvi časopis redovitu sokolsku rubriku. Skromni honorar za redaktora ove rubrike tajno je povećao iz svojih vlastitih sredstava.

Sa početkom svetskog rata Masarik je dobro shvatio, da će to biti borba za biti ili ne biti češkoslovačkog naroda.

Dobro je znao, da se u ovoj borbi može najviše pouzdati u Sokolstvo. Zato se njegove veze i sa Sokolstvom tada ne prekidaju već naprotiv postaju još čvršće. Imajući dobre informacije, Masarik je mogao da upozorava sokolska društva na preteće opasnosti. O tome čitamo u „Svetskoj revoluciji“ sledeće:

»Iz dokumenata, koje mi je Mahar dobavlja, upoznavao sam neprijateljske namere vojničkog komandanta Fridriha i drugih, a doznavao sam za planove protiv našeg i posle protiv jugoslovenskog Sokolstva. I nije prošlo dugo što su započela progonstva. Među prvima koji je bio progonjen bio je i Jičinski Sokol. Moje pouzdane informacije češće su mi omogućavale da sam mogao unapred upozoravati, kome gde pretila opasnost.«

Kad je Masarik godine 1921 došao u Jičin kao predsednik republike, setio se toga u svom pozdravnom govoru starešina sokolskog društva u Jičinu. Masarik mu je na to odgovorio:

Kralj Aleksandar I s predsednikom T. G. Masarikom u Češkoslovačkoj septembra 1922

»Vrlo se dobro sećam istorije otpora ovog kraja. O tome ja još nisam govorio, kao što još nisam uopšte kazao, kako i što sam počeo tada da radim. Ali to mogu da kažem danas, da su prve vesti o progonstvima bile iz Jičina i iz ovdašnjih sokolskih krajeva. Tek posle primao sam vesti ne samo od češkog Sokolstva, već i od slovenačkog, srpskog i svih drugih. Tako je Beč počinjao da radi protiv našeg pokreta za narodno oslobođenje.... Znao sam već onda o čemu se tu zapravo radi. Progon Jičinskog Sokola bio je početak progona Sokolstva i celog naroda... Radujemo što se nalazim ovde, što se nalazim među vama i što se mogu sećati da smo već onda zajedno radili za zajedničku stvar.«

Masarik je pravilno računao, da će Sokolstvo postati jezgra revolucije. Sokolstvo je bilo uvek spremno. Radi toga čim je godine 1914 buknuo svetski rat, Masarik je otišao dr. Šajneru, starešini ČOS, o čemu piše u „Svetskoj revoluciji“ sledeće:

»Nekoliko sam puta video narodnog poslanika Kalinu, kojemu sam mnogošta poveravao o svojim tajnim namerama izvan granice. Govorio sam mu o opasnostima koje prete Sokolstvu od austrijskog generalisimusa. Razmišljali smo, kakvu bi funkciju Sokoli mogli da preuzmu u vremenu koje je dolazilo, a naročito u slučaju ruske okupacije. Kalina me je doveo u vezu s dr. Šajnerom, s kojim smo se dogovorili, da će Sokoli, u slučaju ruske okupacije, nastupiti kao sigurnosna narodna straža, a prema okolnostima i potrebi i kao narodna vojska.«

Masarik nije nikad zaboravio, da je primio prvi doprinos za finansiranje zagraničnog otpora baš od dr. Šajnera, te o tome piše u „Svetskoj revoluciji“ sledeće:

»S dr. Šajnerom raspravljao sam također i o finansiranju zagraničke akcije. On je dao odmah doprinos za taj početak.«

Masarik, kao osnivač češkoslovačkih dobrovoljačkih legija i uopšte kao vođa cele borbe za oslobođenje, najmerodavniji je da pravilno oceni ulogu, koju je Sokolstvo imalo u ovom pokretu. To je i učinio, i to odmah po povratku u domovinu kao predsednik Češkoslovačke Republike, na prvoj sednici Narodne skupštine 22 decembra 1918 godine, rekavši:

»Iskustvo dugog rata direktno sili na negu tela i duše budućih generacija. Ideali Fignera i Tirša najbolje su se pokazali baš u našoj vojsci.«

I u „Svetskoj revoluciji“ Masarik kaže:

»Načela i ideali Sokolstva bili su nam uzor i škola. Bio sam svestan razlike između vojnika i Sokola. Sokolska ideja imala je znatan, dobar uticaj.«

Kao dokaz, kako je Masarik visoko cenio zasluge Sokolstva u zagraničnoj borbi za vreme rata, a osobito kod stvaranja legija, vidi se iz mnogih njegovih reči.

Tako je na pr. u svom govoru u Plznu 1919 o tome rekao:

»Kad smo u Rusiji stvarali legionare, čije zasluge svi vi znate, sokolska misao bila je za nas jedan od onih činilaca s kojima smo izgradili prvu češkoslovačku vojsku. Osim husitskih i taborskih tradicija, vodila nas je i sokolska ideja, a sokolska disciplina i rad, koje su poznavali i kojima su se pojedinci podvrgavali, bile su im urođene. To Sokolstvo slilo se u našu pobedničku vojsku.«

U pismu Renati Tirševoj prigodom njenog 70 rođendana godine 1924:

»Pri stvaranju naših legija za vreme rata, osvedočio sam se o punom značenju ideje i rada Tirša i Fignera. Radostan sam što mi se pružila draga prigoda da Vam to kažem.«

U razgovoru sa urednikom „Sokolskog vesnika“ godine 1927:

»Fakat je da se je u legijama iskoristilo što se od Sokolstva moglo da iskoristi. Sokolstvo je organizacija, i to veliko organizaciono telo, koje neosporno razvija sposobnosti za vojničku službu.«

U telegramu glavnoj skupštini ČOS godine 1928:

»Braćo! Bratski vam zahvaljujem na bratskom pozdravu. Draga mi je i ostaće mi draga uspomena, što sam akciju za oslobođenje započeo u sporazumu sa starešinom sokolskog bratstva. Vašem radu želim puni uspeh!«

U odgovoru dr. Šajneru na čestitke prigodom njegovog 80. rođendana godine 1930:

»Kad se setim tih početaka, uvek se sećam Tebe. A znaš li, čega se sećam u prvom redu? Što si se brinuo o novcu potrebnom za moj rad. Nije to materijalizam! Većina i možda svi drugi, kazao bi, uzimali su stvar studentski. Ti jedini kao zrelo čovek razumeo si odmah stvar, i to mi je tada bilo tako drago, a drago mi je i sada. Ja nisam govorio i neću da govorim o tadašnjim svojim iskustvima koje sam imao. U svojoj knjizi setio sam se kratko, glavno Tebe, u smislu u kome Ti sada govorim. Drugo zašto Ti se zahvaljujem je to, što si me se setio kao Soko. U tome vidim jamstvo i obećanje, da će biti kako je i bilo dosta ruku, bude li za to potrebe. Nadajmo se, da toga neće trebati...«

Pokojni brat T. G. Masarik, možemo ga slobodno tako nazvati, i kao predsednik republike posvećivao je najveću pažnju daljem razvoju Sokolstva i svim sokolskim pothvatima, a naročito velikim svesokolskim sletovima u Pragu, koje je stalno posećivao. Pred VII svesokolski slet, godinu 1920, kad se Sokolstvo borilo sa najvećim poteškoćama oko priređivanja sleta, Masarik je pisao dr. Šajneru:

»Brate Šajneru! Već time što se Sokoli nisu dali zastrašiti poteškoćama koje su im pretile i time što pripremate slet, dokazali ste sokolsku energiju i organizatorsku sposobnost. Siguran sam, što se samo po sebi razume, da ćete u vežbanju brati uspeh za uspehom. Ko može da samo približno sebi pretstavi, što znači provesti slet, koliko se sokolskih društava i time u vezi drugih organizacija stavlja u pokret i saradnju, taj može da bude svestan značenja sleta upravo u sadanjim okolnostima. Slet je velika narodna škola energije, poduzetnosti i discipline. U tome smislu i u tome duhu slet srdačno pozdravljam.«

Sokolskoj deputaciji, koja se Masariku poklonila za vreme VII sleta 1920 na praškom gradu, rekao je:

»Brate starešino! Braćo Sokoli! Vaš slet me je obradovao. To što je brat starešina kazao, to ste vi praktički sprovedi. Nastavite tamo gde ste za vreme rata započeli. Vaš je slet, čini mi se, krasan program mira, program jedinstvene organizacije celog naroda. Nije to mehanička disciplina, nego disciplina idejna, disciplina sokolske i narodne ideje i ideje naše republike...«

Masarik je visoko cenio i rad žene u Sokolstvu, a što nam dokazuju i njegove reči urednici „Sokolice“, posle nastupa članica na VII sletu 1920:

»Gospodo redaktorko! Pitajte me o utiscima sa sletskog nastupa Sokolica. Moj je utisak bio vrlo dobar, dobar u svakom pogledu. Gledajući te vežbe, razmišljao sam, kakva će to biti dobit za narod kada se sokolska načela budu ukamatala od žena u njihovoj celoj okolini, a naročito u domaćinstvu pri vaspitanju dece. Osamdeset hiljada sokolskih žena, a posle još i više, držeće se tih načela. Raditi prema načelima časti, čistote, ukratko prema načelima zdravlja i lepote tela i duha, veličanstvena je misao, veličanstvena je nada.«

Odmah nakon VII sleta održan je u Pragu kongres češkoslovačkog učitel-

stva. Na ovom kongresu Masarik je rekao:

»... Vaši su govornici ispravno povezali vaš kongres sa sokolskim sletom. Na sokolskom sletu, ako se ne varam, došla je do izražaja pored fizičkog vežbanja najviše moralna strana. Fakat je, da je Sokolstvo u punom smislu moralna svenarodna ustanova. Sokolska energija, odlučnost i požrtvovnost osvojile su svakoga, osvojile su nas Čehe i Slovake kao i strance. Prirodno je, mislim stoga, da se raspravljanje o reformi škole poveže uz sokolski slet.«

Prigodom VIII svesokolskog sleta u Pragu 1926, Masarik poklanja Sokolstvu prekrasnu zastavu, izradenu prema nacrtu prof. Kiselog, s napisom: „Sokolstvo — Masarik“. Masarikovo pismo prigodom tog sleta glasi:

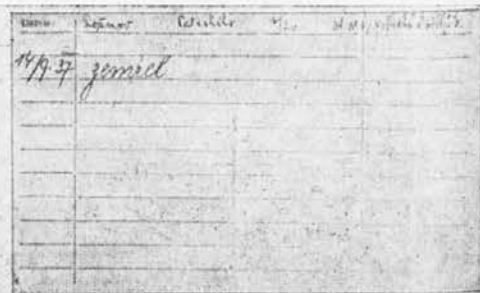
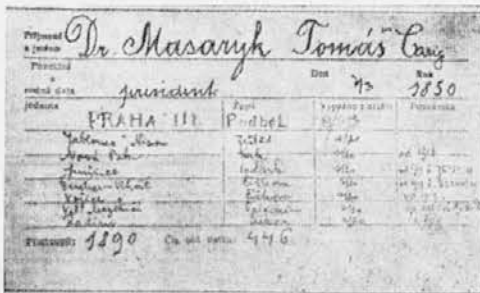
»Tirš je upravo na genijalan i umetnički način harmonički združio antički ideal lepote i dobrote s našim narodnim programom, koji teži za sintezom oplemenjenog čestva s čistim ljudstvom. Tirš je stvorio sokolsku zajednicu i ucepio joj tu snagu i muževnost, koja je isto toliko protivna grubosti i nasilju, koliko i sentimentalnosti slabašnog bratimstva. Veliki predstavnici naše slavne prošlosti Žiška i njegova nesalomljiva hrabrost u obrani istine i naroda, pa bezkompromisna miroljubivost Helčickoga, došle su do harmoničkog izražaja u sokolskoj ideji.«

U saglasnosti s tadašnjom mladom naprednom generacijom Tirš je bio oduševljeni demokrat, a sokolskim bratstvom je svesno služio demokratiji i oslobođenju naroda. Stoga, braćo, pozdravljam vaš slet, jer je uistini došao kao naručen da zorno pouči one koji hoće da misle, što to znači demokratska celina; znači naime: organizovanost, disciplinovanost i spremnost. Ta organizovana, disciplinovana i spremna celina, ta divna naša sokolska zajednica, ima baš sada naročito značenje, naime, što ona baca u zasenu naš sadanji politički nesklad i potiskuje ga u stranu kao prelaznu fazu našeg političkog razvoja. Kad gledam to mnoštvo mladih i starih Sokola i Sokolica, sve to više dolazim do uverenja, da svako mnoštvo mora da bude prožeto i vođeno idejom, onom idejom, koju su prihvatili i prigrlili pojedinci koji to mnoštvo vode i koji mu ujedno služe. U tome smislu Sokolstvo i sokolska ideja živi su uzor i pouka narodu i republici.

Pod sokolskim sletom nemaju da se shvate samo te krasne vežbe na stadionu; tu imam prilike da vidim još i sav onaj uređaj, način prehrane itd. Tome spadaju još i sve one pripreme ne samo u Pragu nego i u celoj republici, put stotine tisuća u Prag, nastanba itd. Iz svega toga vidimo, kako se radi ta krasna celina. Svima neka je sokolska hvala! Na zdar!»

Prigodom zadnjeg IX svesokolskog sleta u Pragu 1932, na kojem je Sokolstvo proslavilo 100-godišnjicu Tirševog rođenja, Masarik je opet poklonio Sokolstvu skupoceni dar, Tiršovo poprsje, umetnički rad prof. J. Maržatke. Sokolskoj deputaciji, koja je tada došla na Hradčane da ga pozdravi, predsednik Masarik rekao je sledeće:

»Brate starešino, sestre i braćo! Zahvaljujem vam na vašem pozdravu i poklonu. Primite svi kao uspomenu od mene poprsje čoveka, koga proslavljamo ovogodišnjim

Gore: Jedina zastava koju je Masarik uopšte poklonio kojoj organizaciji je zastava koju je poklonio češkoslovačkom Sokolstvu na VIII svesokolskom sletu u Pragu 1926 god. Zastava je izradena prema nacrtu prof. Kiselog. — Dole: Batastralni list T. G. Masarika kao Sokola

sletom. Vi polazete račun o svome radu sebi, svome narodu i svetu.

Raduje me što vidim na okupu ceo slovenski sokolski savez. Zastalno ćete kod svojih raspravljanja razmišljati o putevima korisnih veza svijiu za postignuće zajedničkog cilja. Taj nam je smer istakao već Kolar rečima: »Uvek kad se nazoveš Slovenom, da ti se odazove čovek!... Sokolstvo će nastojati u duhu svojih tradicija da ugušuje sve pokušaje ograničenja slobode, a naročito ima da se brine o pokolenjima koja dolaze. Jačajte njihovo telesno i duševno zdravlje, vaspitavajte ih u plemenitosti i iskrenosti, učite ih disciplini i budite im uzorom prave ljubavi za narod i državu. Nova pokolenja moraju da budu bolja i korisnija nego naše starije.«

Konačno se sa zahvalnošću sećam brata starešine Šajnera. Na zdar!»

O Sokolstvu i sokolskoj ideji Masarik je mnogo razmišljao i studirao, i tako veliki filozof postao je svojim Sokolima učitelj. Što je Masarik u ovom smislu napisao i govorio, neiscrpivo je i mi ćemo citirati samo nekoliko najmarkantnijih fragmenata iz njegovih spisa i govora.

U listu Sokola Prag III 1919 god.

»Svaki pravi istinski osvedočeni Sokol treba da bude čuvar naše demokratije, dakle politički i socijalni radnik naše republike.«

Iz govora u Plznju god. 1919:

»... Ja stoga sa sigurnošću očekujem, da će sada u slobodnoj otadžbini da se razvije ta krasna jezgra. Za vas Sokole sada nastaje krasni a možda teški zadatak da potpuno oživotvorite sokolsku ideju. A u čemu se to sastoji? Zaista, ako se setimo najkrasnijih načela naših osnivača Sokolstva, Fignera, Tirša i drugih, tada tu nije reč o snažnim mišicima ni o krasno razvijenom telu, koje utelovljuje sokolsku ideju, već o bratstvu, koje treba da se u Sokolstvu uvek gaji, o duševnoj strani, o naročitoj tačnosti koju Sokolstvo gaji i

treba da gaji, o čestitosti u porodičnom životu, o poštovanju prema drugu i, ako ustreba, o viteškom držanju prema neprijatelju.«

U razgovoru god. 1930:

»Misljena sam, da je upliv Sokolstva vidan; kod toga mislim na Sokole i javne radnike. Ne može se oporeći, da je sada narod bogatiji na novim smernicama. Stvara se podela funkcija, podela rada i smera. Tu se radi, da Sokolstvo doraste toj situaciji i da se prema njoj, da tako kažem, specijalizuje, kako bi ono moglo da svoj upliv osigura. Što je najznačajnija Sokolstvo uradilo u toku svoga postojanja? Mislim, da je ono baš — to se slobodno može kazati — izmenilo telo vežbača. Da se popularno izrazim, to znači, da je češki narod danas fizički sposobniji i telesno lepši. To je putokaz, kako treba dalje raditi. Razume se, da ta biološka promena nije nastala samo mehanikom telesnog vežbanja.«

U razgovoru sa redaktorom „Češkog slova“ god. 1929:

»... Sokolstvo treba da se stara o svojim lekarima, koji će članstvo s vremena na vreme da pregledaju, da ga savetuju i da ga upozoravaju. Tu spada i umerenost u jelu i piću. O tome treba s vremena na vreme držati članstvu predavanja. Narod ne zna da ispravno jede; presičuje se, a ima toliko mnogo gladnih.«

Gledom na sokolsku prosvetu, napredak, veru i politiku rekao je Masarik u jednom razgovoru godine: 1927:

»... Poznat mi je intenzitet prosvetnog rada u Sokolstvu. Osnovna je misao Tirševog Sokolstva, da nije dovoljno samo jačati telo nego i duh. Telo i duh treba da budu harmonična celina. Radi toga treba da se uz telesno vežbanje razmerno vrši i prosvetni rad...«

»... Sokolstvo kao opštenarodna organizacija treba da kroči napred s duhom vremena, vodeći računa o harmoničnom razvoju duha i tela. Tu se naime radi o shvaćanju vremena i pravom napretku. Tirševo je bilo geslo: »Napred!« Napredak ne znači stalnu kroničnu napetost i uzbuđenost, ne znači prihvaćanje svega onoga što ljudi kao napredak iznose. U Sokolstvu je to isti problem kao i kod vodeće i misleće inteligencije. Svaki misaoni intelligenat zapitaće se, što je pravi napredak? Nije to problem samo Sokolstva nego i celog naroda. Sokolstvo u praksi je bratstvo; brat prema bratu treba da je snošljiv...«

»... Vera je najintimnija lična stvar i njome se ne izilazi na ulicu, o njoj se ne viče. Čovek koji verski oseća i misli, tih je i miran i sam nastoji da duševno napreduje. Sokolstvo kao organizacija nema za zadatak da rešava versko pitanje. Sokolstvo je organizacija na moralnoj, a ne verskoj osnovi. Sokolstvo treba dakle da teži za time, da njegovi članovi budu valjani, časn i učtivi ljudi. Sokolstvo se je rodilo šezdesetih godina, dakle u vreme tadašnjeg liberalizma i slobodomislija. Od onoga doba pitanje liberalizma i slobodomislija poprimilo je drugi opseg i drugu formu. Vode Sokolstva moraju da se s tim promenama pomire...«

»... Pozitivno rešenje verskog pitanja nije u istupanju iz crkve. Sokolstvo, opetujem, nije verska institucija. Zadatak Sokolstva je vežbanje tela i duha. Ali duh

Prezident T. G. Masarik odgovara predstavnicima Sokolstva, koji su došli da ga pozdrave 4. jula 1932 prigodom IX svesokolskog sleta u Pragu

nije samo vera. Duh je umetnost, politika, vera itd. Tirš je sam dao veliko značenje umetnosti i umetnoj strani telovežbe; verški je bio tolerantan, bio je filozof.»

»Geslo »Ne politiku u Sokolstvo, nego Sokolstvo u politiku«, programski je ispravno, ali biće pri tome poteškoća u taktici, kako da se sprovodi program. Zapravo politiku se može uzimati stručnjački, znanstveno. Sokolstvo može da traži od braće, da budu u politici stručni, tolerantni, kako ne bi slepo podlegali geslima itd. Ispravnom taktikom oni će tako sačuvati svoju državu, a što stvarno dostaje.»

Kako Sokolstvo treba da radi u socijalnom pravcu, Masarik je također to izneo u razgovoru god. 1930:

»Sokolska društva i njihove više instance moraju socijalnu pravdu praktički provoditi, t. j.: pomagati siromašnije članove, brinuti se za njihovo nameštenje po mešnim, autonomnim i državnim uredima itd.

Jer gde je volje, tamo se i nađe put. Socijalna pravda ne sme da bude geslo, nego delo i delatnost. Kod toga će se u praksi sukobiti s radom socijalističkih organizacija, a idejno sa socijalizmom uopšte. Dosta sam o tome kazao. Radi se o tome, iz kakvih se redova rekrutuje članstvo Sokolstva, pa prema tome u praksi je potrebna stanovita specijalizacija.»

Posmatrajući celi život T. G. Masarika, vidimo, da je to bio jedan skroz na skroz sokolski život. Kao čoveka resile su ga sve vrline uzornog Sokola; čistota karaktera, velika iskrenost, čestitost krajna doslednost, skromnost, neustrašivost, rodoljublje te neiscrpiva radinost i energija.

Po svemu svome životu i radu Masarik će Sokolstvu ostati kao najsajniji, idealni lik čoveka-Sokola, koji su u svojim mislima imali osnivači Sokolstva, Tirš i Figner.

Život i rad T. G. Masarika

U mukotrpnom životnom uspinjanju, Masarikov put i borba kroz život jedinstven je, kome jedva da ima primera. Bilo je to uspinjanje, i borba velikog duha, koji se vinuo u sublimne visine ka apsolutnoj Istini, s kojih je posmatrao život, ljude i društvo, vizionerski, nadljudski. I stoga ovaj veliki duh pokušati dohvatiti i staviti u okvir skromnih i novinarski nabacanih podataka jedva da će moći dočarati biografski torzo velikog lika Masarikovog.

Tomaš Garig Masarik rodio se 7 marta 1850 u Hodoninu, u Moravskoj, kao sin siromašnih roditelja. Posle dvogodišnjeg polaženja nemačke pijaristovske škole u Hustopeču, postao je neke vrste pomoćnika u školi u Hodoninu. Odatle pošao je u Beč, gde je bio dobio mesto šegrta kod jednog kovača, a kratko zatim kod jednog potkivača u Čejču. Nastojanjem jednog svog prijatelja učitelja postao je nakon toga opet pomoćnik u školi u Čejkovicama, gde ga je pripremao svećenik Satora za gimnazijske nauke, tako da je mladi Masarik u petnaestoj godini mogao da stupi u gimnaziju u Brnu. Tu se u njemu probudilo interesovanje za religiozna i politička, a osobito za nacionalna i socijalna pitanja, dok ga je svećenik Prohaska upoznao s osnovama kršćanskog socijalizma.

U jesen godine 1869 pošao je ponovno u Beč, gde je u svojoj 22 godini položio maturu na bečkoj akademskoj gimnaziji. Prvotno nameravao je da se posveti studiju diplomatskih nauka na bečkoj Orijentalnoj akademiji, ali je tu namisao napustiti i upisao se na bečki filozofski fakultet, na kome je slušao klasičnu filologiju, ali se uskoro sasvim posvetio filozofiji i naročito studiju psihologije kod profesora Brentana, Cimermana i Gomperca. Uz to slušao je i predavanja iz anatomije i narodnog gospodarstva. Kao student univerziteta bio je vaspitač u porodici generalnog savetnika Anglobanke u Beču Slezingera, čija mu je bogata knjižnica pružala mogućnost da se upozna s klasičnom i modernom svetskom literaturom. Godine 1876 promovirao je s dizertacijom „Bistvo duše kod Platona“, koju je primio Brentano.

Nakon što je zatim usavršio svoje znanje na daljnim studijama u Italiji, Lajpcigu i Americi, godine 1879 habilitirao se kao docent za filozofiju na bečkom univerzitetu. Godine 1882 bio je pozvan kao vanredni profesor na češki univerzitet u Prag, gde je posle četrnaest godina postao redovni profesor. Još kao docent u Beču napisao je svoje prvo delo „Samoubistvo kao socijalna pojava masa moderne civilizacije“, koje je izdao na nemačkom, a u kome dolazi do izražaja težnja dati sadržaj sociološkoj dinamici i položiti temelje jednoj novoj praktičnoj filozofiji. Uz snažnu analitičku stranu Masarikovog filozofskog mišljenja u ovome delu dolazi do izražaja po prvi put i njegov smisao za sintezu.

U Prag Masarik se preselio godine 1882, gde je 16 oktobra održao nastupno predavanje o temi „Skepsa Hjuma“ (David Hume, engleski filozof). Tih prvih godina u Pragu Masarik se posvetio radu literarnom i na univerzitetu kao i upoznavanju tamošnjih prilika. Već godine 1883 osnovao je časopis „Ateneum“, kritično-znanstvenu reviju. Kao po-

četak Masarikovog političkog delovanja možemo smatrati njegove pregovore koje je vodio godine 1884 s prof. dr. Brafom za stupanje u aktivnu politiku. Godine 1885 osnovao je s prof. Kajclom društvo za izdavanje pismenih spomenika religioznog i crkvenog razvoja češkog naroda. Pitanje organizacije znanstvenog rada, popularizacije nauke i t.d. iznosio je u brojnim člancima u „Ateneumu“. Njegova univerzitetska predavanja obuhvatala su temelje konkretne logike. Godine 1886 zajedno s prof. Gebauerom poveo je čuvenu borbu protiv Kraljodvorskih rukopisa, u kojoj je Masariku bilo stalo za celu češku kulturu te u kojoj je naglasio posebnu važnost i značenje sitnog rada za podizanje naroda i kao oružje protiv romantičnog historizma. Iz ovih kritičkih gledišta razvio se onda realistički pokret pod vodstvom Masarika. Taj pokret je konačno segao u sva pitanja javnog rada kao neka vrsta kulturne revolucije. U to vreme bio je osnovan i časopis „Čas“, koji je postao organ realističke partije, koju je bio osnovao Masarik. Realisti su se godine 1890 združili s Mladočesima i godine 1891 izabrali Masarika u austrijski parlament, a godinu dana kasnije isto tako i u češki zemaljski sabor. Ali godine 1893 Masarik je odložio oba mandata radi nastalih razlika između njega i Gregra, vođe Mladočeha. Kao poslanik i član austro-ugarskih delegacija već tada posvetio je svoju glavnu pažnju Balkanu, a posebice okupaciji Bosne i Hercegovine u čemu je zauzeo protivno stanovište, jer je u okupaciji video akutnu opasnost po evropski mir. U jesen 1892 lično je posetio Bosnu i Hercegovinu, da bi se na licu mesta uverio o načinu austrijskog gospodovanja. Njegovi govori za vreme budžetske debate u parlamentu odnosili su se na austrijsko i češko pitanje i na položaj Slovena u Monarhiji. Već u martu 1893 govorio je Masarik u bečkom parlamentu, da češke nacionalne težnje idu za postignućem političke samostalnosti i da Austrija neće moći sprečiti povoljan završetak ove borbe za slobodu. Razlog da se je zahvalio na mandatu bio je naročito taj, što je bio uveren, da češka politika treba da počiva na dubljim idejnim temeljima, i da bude temeljito programski pripremljena. U oktobru 1893 zajedno sa Kajclom i prof. Drtinom osnovao je Masarik mesečnik „Naše doba“, koji mu je imao da posluži za obnovu nacionalnog života.

Posle napuštanja mandata 1893 Masarik se skoro sasvim posvetio kulturnom radu, ali se celo njegovo delovanje opet uvek kretalo oko javnog života. Od velikog kulturnog i političkog značaja bili su njegovi pregovori 1897 sa mladom slovačkom inteligencijom, što je dovelo do osnivanja mesečnika „Hlas“, koji je uređivao Blaha i dr. Šrobar. Također i socijalna pitanja s kojima se je Masarik tada intenzivno bavio vratila su ga opet na političko polje, kao što i kasnije Hilsnerova afera. Pristaše realizma osnovali su na kongresu dne 2 aprila 1900 češku pučku stranku, koja je Masarika 1907 godine, nakon što je u to vreme bilo izjavljeno opšte pravo glasa, ponovno izabrala u austrijski parlament. U to doba pada i njegovo treće putovanje

u Ameriku, u domovinu njegove žene, s kojom se upoznao za vreme svojih univerzitetskih studija u Lajpcigu i s kojom se venčao godine 1878. U Bostonu naime održavao se tada međunarodni kongres religioznih liberalaca, na kome je Masarik govorio o verskoj situaciji u Austriji. Zatim je sledila njegova predavačka turneja po češkoslovačkim naseljima u Americi. Vrativši se u domovinu, Masarik je imao odmah priliku da u toku tzv. Varmundove aфере brani slobodu naučnog istraživanja i uopšte slobodu čoveka. U toj, kao i u drugim prilikama, učvrstilo se njegovo uverenje o sve jačem unutrašnjem poremećaju koji je nastajao u Monarhiji i njenom režimu, koji je osobito pokazao svoju potpunu nesposobnost u Fridjungovom kao i u drugim političkim procesima protiv Jugoslovena. Masarikova politička nastupanja u to doba bila su otvorena borba protiv politike ministra vanjskih poslova Erentala i protiv njegove apsolutističke aneksije Bosne i Hercegovine. Masarik je dokazao, da je ceo zagrebački veleizdajnički proces bazirao na podmetnutim dokazima, radi čega je taj proces morao da bude i obustavljen. Godine 1910 pokazalo se, da su tzv. Fridjungovi dokumenti o veleizdaji bili falsifikovani u samom Austrougarskom poslanstvu u Beogradu sa znanjem poslanika Forgača. Ovaj politički dvoboj s ministrom vanjskih poslova Erentalom završio je potpunom Masarikovom pobedom.

U zimskom semestru 1910 i 1911 držao je Masarik na praškom Karlovom univerzitetu svoja zadnja predavanja. Kako je godine 1911 već u prvom izboru bio ponovno izabran u bečki parlament, sav se posvetio javnim predavanjima u Pragu i u provinciji. Kada je izbio balkanski rat, nastojao je da postigne između Pašića i Bertolda sporazum, ali kao što je poznato, Bertold je otklonio svako pregovaranje sa Pašićem. Nakon drugog balkanskog rata Masarik je želeo da dođe do izmirenja Srba i Bugara. Ali sarajevski događaj i zatim ultimatum Austrougarske Monarhije Srbiji osujetili su ovaj Masarikov plan.

Nadošao je svetski rat i njime pala je na Masarika najveća njegova zadaća u njegovom životu, da izvojsi slobodu češkoslovačkog naroda, koju je on godinama pripremao. U tu svrhu on je poduzeo u inostranstvu svestranu borbu, kojoj je u svakom pogledu bio na čelu. On je bio vođa češkoslovačke revolucije, vođa koji je pogledima milijuna ljudi davao primeran pravac. Upravo nadljudski rad, koji je Masarik razvio u svetskom ratu za svoju naciju, za demokratiju i za ideju evropskog mira, ne može da se obuhvati u okviru ovako nabacanih biografskih podataka.

U letu 1914 Masarik je napustio svoju domovinu i krenuo u inostranstvo, a u zimu 1918 on se vraća kao prvi pretседnik slobodne Češkoslovačke Republike. Dne 14 novembra 1918, nekoliko dana iza prevrata, nakon što je bio izabran za pretседnika Republike, bio je na svome povratku u domovinu pred Božić 1918 pozdravljen i dočekan neopisivom radošću i oduševljenjem. Njegov drugi izbor za pretседnika republike sledio je za vreme Tusarovog kabineta 1920, treći 1927 za vreme Švehlinog kabineta, i to na osnovu jednog ustavom predviđenog za Masarika iznimnog zakona, a četvrti put izabran je za pretседnika republike pod kabineto Malipetra u maju 1924, i to sa 327 od 419 glasova.

Dne 14 decembra 1935 Masarik je ostupio; ostupio je dobrovoljno, iz zdravstvenih razloga i iz razloga dobrobiti države, kojoj je on hteo da bude više nego ustavni reprezentant.

Rad Masarikov na literarnom polju je ogroman i pretstavlja čitavu jednu biblioteku. O tome radu danas je uopšte teško dati iscrpniji bibliografski pregled, jer pored već objavljenih njegovih dela tu je i mnoštvo rasprava, studija i članaka razasutih po nebrojenim brošurama, časopisima i novinama. Gotovo sva Masarikova glavna dela prevedena su na veliki broj stranih jezika, od kojih mnoga i na naša. Njegova „Svetska revolucija“ prevedena je na deset jezika, od tih i na japanski. A i sam je velik broj svojih dela napisao na nemačkom, engleskom i francuskom.

Ovde navodimo samo najglavnija i najpoznatija Masarikova dela:

O hipnotizmu, izišlo 1880; Samoubistvo kao socijalna pojava masa moderne civilizacije, 1881; Račun verovatnoće i Hjumova skepsa, 1883; O studiju pesničkih dela, 1883; „Blez Paskal — njegov život i filozofija, 1883; Teorija istorije prema principima T. H. Beklea, 1884; „Osnovi konkretne logike, 1885; Slovenske studije I (Slovenofilstvo Ivana Vasiljevića Kirjejevskog), 1885; Građa za estetsko razmatranje R. K. i R. Z., 1893; Naša sadanja kriza. Pad staročeške stranke i početci novih smerova, 1895; Češko pitanje. Težnje i ciljevi narodnog preporoda, 1895; Jan Hus. Naš preporod i naša reformacija, 1896; Karel Havliček. Težnje i ciljevi političkog preporoda, 1895; Socijalno pitanje. Sociološki i filozofski osnovi marksizma, 1898; Hus češkom studentstvu, 1899; Potreba revizije polenskog procesa, 1899; Prirodno i istorijsko pravo, 1900; Ideali humanosti, 1900; Naša politička situacija, 1901; Dezorganizacija mlađočeške stranke, — Organizujmo se za rad, 1903; O verskoj slobodi i slobodi uverenja. 1904; U borbi za veru, 1904; Pregled najnovije filozofije religije, 1905; Narodnosna filozofija novijeg doba, 1905; Ogledalo katehetima, 1906; Politička situacija, 1906; Inteligencija i religija, 1906; Američka predavanja, 1907; O klerikalizmu i socijalizmu, 1907; Govor u budžetskoj debati 20 jula 1907 u parlamentu, 1907; O alkoholizmu, 1908; Nauka i crkva, 1908; Potreba napredne politike, 1908; Za slobodu savesti i učenja, 1908; Student i politika, 1909; Takozvani veleizdajnički proces u Zagrebu, 1909; Austrijska spoljna politika i diplomacija, 1911; Vasić-Forgač-Erental, 1911 (koja je u svoje vreme u svetu uzbudila najveću senzaciju); Demokratizam u politici, 1912; Ideja Palackog naroda češkog, 1912; Eтика i alkoholizam, 1912; Neprilike demokracije, 1913; Prelaz sa srednje na visoku školu, 1913; Rusija i Evropa, 1913; Sloveni u svetu, 1917; Problem malih naroda u evropskoj krizi, 1917; Govor Čehoslovacima, 1920; Govori i izjave, 1919; Izjave i govori za vreme rata, 1920; Poslanice, 1920; Nova Evropa, 1920; O boljševizmu, 1921; Sloveni posle rata, 1923; J. A. Komenški, 1920; Problem demokracije, 1924; O ženi, 1929; Svetska revolucija, 1925; Put demokracije, 1934.

Pretседnik Masarik bio je počasni profesor filozofskog fakulteta Karlovog univerziteta i Češke visoke škole u Pragu, počasni doktor Tehničke škole u Pragu, Trajniti koledža u Hartvordu (USA), pravnog fakulteta Karlovog univerziteta u Pragu, Univerziteta u Beogradu, Strasburgu, Oksfordu, Zagrebu, Šefildu, Parizu, Evangeličkog teološkog Husovog fakulteta u Pragu, pravnog fakulteta Coe u Sider Repid (USA), univerziteta u Glazgovu, Montanističke visoke škole u Pršibramu, Češke tehničke visoke škole u Brnu, filozofskog fakulteta Univerziteta Kralja Aleksandra u Ljubljani i Univerziteta u Londonu.

Pored toga bio je dalje dopisni član Sekcije moralnih i političkih znanosti arheologije i istorije Instituta u Zenevi, član Serve Esosijejš u Vašingtonu, Britiš end Forejn Bajl Sosajeti u Londonu, društva Legije časti u Parizu, Slovenskog instituta univerziteta u Londonu, Akademije moralnih i političkih nauka u Parizu, dopisni član Nemačkog društva za sociologiju u Kelnu na Rajni, član Kraljevskog literarnog društva u Londonu, Međunarodnog udruženja prava i filozofije privrede u Keninsbergu, Stalnog međunarodnog komiteta kongresa filozofa, Univerziteta u Londonu (Kinzg Kolidž), Automobilskog društva u Londonu, počasni pretседnik Međunarodnog instituta za sociologiju u Parizu, Međunarodnog studentskog akademskog udruženja u Pragu, počasni član Američke akademije političkih i socijalnih znanosti u Filadelfiji, Kraljevskog češkog društva znanosti u Pragu, Udruženja čeških novinara u Pragu, Slovačke lige u Pitsburgu, Američkog Crvenog krsta, Kraljevske akademije nauka u Beogradu, Sociološkog instituta u Turinu, Akademije Pontifika Tiberina u Rimu, Sociološkog društva u Zenevi, Slovenskog instituta u Pragu, Orijentalnog instituta u Pragu, Jugo-

slovenske akademije znanosti i umetnosti u Zagrebu, Instituta za čelik i željezo u Londonu, Svetske lige za mir u Ženevi, pokrovitelj Instituta za narodnu privredu Češke akademije znanosti i umetnosti u Pragu, Spomenika otpora, Autokluba CSR u Pragu, Studentskog potpornog društva „Radhošt” u Pragu, Masarikovog studentskog koleža u Pragu, Češkoslovačkog skaut-

skog udruženja u Pragu, Jugočeškog društva za čuvanje husitskih spomenika u Taboru, Latinske akademije humanizma u Parizu, član utemeljitelj i počasni član utemeljitelj velikog broja udruženja i korporacija, počasni građanin Beograda, Kragujevca, Šabca, Atene i mnogih drugih gradova, opština i srezova u Češkoslovačkoj itd. itd.

Masarić i Jugosloveni

Odlomci iz „Svetske revolucije“

Od drugog balkanskog rata bavio sam se planom, kako da se izmire Srbi i Bugari, jer sam u nedalekom vremenu očekivao veći rat i stoga sam strahovao od neprijateljstva ovih dvaju naroda. Od vremena do vremena razgovarao sam u tome smislu sa nekim Srbima i Bugarima. Kada je u proleće 1914 jedan moj dobar poznanik, Srbin, boravio u Pragu, ugovorili smo ceo plan; otputovao je kući i vratio se s dobrim nadama, da su vodi u Beogradu skloni pomirenju i ustupcima. Daljokorak trebalo je da bude moj put u Pariz i London, da tamo pridobijem uticajne državničke, koji bi pomogli stvar u Beogradu i Sofiji, i da se za plan pridobije francuska i engleska štampa. U Petrograd možda nije trebalo da putujem, dovoljno je bilo govoriti s ruskim poslanicima i osim toga uticati na Petrograd preko Pariza i Londona. Iz Pariza bi otputovao u Sofiju preko Carigrada; iz Beograda su savetovali da ne putujem preko Beograda, jer će Bugari imati više poverenja ako dođem direktno iz Londona i Pariza. Dobra misao — ali Sarajevo, a onda i austrijski ultimatum Srbiji, sahranili su moj plan izmirenja.

Sličan, još važniji, pokušaj učinjen je za vreme prvog balkanskog rata, u decembru 1912. Bio sam u Beogradu i tom prilikom razgovarao s Pašićem o ratu i čitavoj političkoj situaciji. Posledica razgovora bila je, da me je Pašić sutradan pozvao i formulisao mi uslove pod kojima bi se u ime Srbije izjavio s Austrijom; a da dokaže svoju miroljubivost, hteo je i lično da dođe u Beč i da se pokloni Bertoldu, da bečka glad za prestižem bude zasićena. Imao sam da Pašićev plan podnesem Bertoldu. Referisao sam Bertoldu, ali on stvar nije razumeo i nije pristao na izmirenje. Kada sam se potužio nekim političarima (Bilinskom, Berenrajteru i drugima), bili su direktno frapirani nerazumnošću austrijskog ministra inostranih dela i pokušali su da grešku isprave, ali im to nije pošlo za rukom. To je u meni učvrstilo uverenje, da je bečka politika na Balkanu površna i rdava. Pretstavimo sebi situaciju: srpski ministar, za vreme pobedonosnog rata, hoće da bude skroman i da austrijskom ministru inostranih dela pruži ruku izmirenja — ali ovaj s ohološću pretstavnika jedne velike sile odbija izmirenje i gomila krivicu po krivicu na austrijsku politiku provokacije. Incident sa Bertoldom učvrstio me je u očekivanju rata; na to me je upućivao i studij istorije i posmatranje E-

vrope; napadaj na Srbiju sa strane Beča nije me iznenadio.

Rim je imao poslanike svih država, od mnogih i po dva (također u Vatikanu); tu je dakle bila pružena mogućnost da se dobiju vesti i da se nadovežu politički odnosi. U prvom redu obratio sam se srpskom poslaniku Ljubu Mihajloviću, i jugoslovenskim političarima. Jugosloveni su već imali u inostranstvu narodne poslanike i druge poznate ljude, čiji je broj stalno rastao. Ja sam bio jedini češki poslanik, i to mi je bilo neugodno, jer ljudi na zapadu gledaju na poslanika više politički nego na profesora. (Moja posetnica glasila je: prof. T. G. M., Délégué Tchèque, Président de Groupe Progressiste Tchèque au Parlement de Vienne — dok sam živ ne bi kod kuće, da nije bilo rata, štampao takvu titulu!) U Rimu je u to doba za Jugoslovene predstavljao političku silu i Meštrović, jer su ga Italijani (od izložbe u Veneciji, u proleće 1914) priznali i cenili kao umetnika; pored njega u Rimu su radili dr. L. Vojnović i profesor Popović. Od poslanika, političara, tu su bili dr. Trumbić, dr. Nikola Stojanović (poslanik za Bosnu i Hercegovinu) i drugi. Supilo je bio u Londonu; srećnim slučajem zatekao se, kad je buknuo rat, u Švicarskoj, i tako je odmah ostao u inostranstvu. Od Slovenaca bio je u Rimu dr. Goričar, bivši konzularni činovnik u Americi, i dr. Županić iz beogradske biblioteke. Sastanci kod poslanika Mihajlovića bili su, radi nas iz Austrije, kasno noću, da nas austrijski agenti ne bi mogli lako pratiti.

Pretresli smo celu situaciju i ugovorili užu saradnju. Od pojedinih problema rimski Jugosloveni interesovali su se za koridor između Slovačke i Hrvatske; moje mišljenje je bilo, da se taj plan može pustiti u javnost jedino iz taktičkih razloga. Mnogi Jugosloveni prihvatili su taj plan; Trumbić je bio rezervisan i prepuštao je tu stvar Česima.

U Italiji je počinjala agitacija za „Dalmazia nostra”; bio sam na predavanju dalmatinskog Italijana, lektora i publiciste u Engleskoj. Govorio sam odmah, a i kasnije, s ovim antislovenskim političarima (na pr. sa red. Dudanom), da se upoznam sa njihovim argumentima. Primetio sam, da su Italijani (iz Italije — za razliku od Italijana iz iredente) malo mislili na Dalmaciju. Trst, Azija, Afrika (kolonije) i Trident — Trst mnogo više nego Trident! — bili su pravi predmet aspira-

cija. Savetovao sam Jugoslovenima da također javno istupe i počnu dobro organizovanu protivpropagandu; držim da bi i pored velikih teškoća pridobili deo političara i stanovništva. Video sam da italijanski narod nije bio vođen imperijalizmom nego nasleđenom antipatijom prema Austrijancima. Zato je bio također manje protiv Nemaca (u Nemačkoj). Pored toga, na Italijane je delovalo i nasilje nad Belgijom, iako Italija nije garantovala za belgijsku neutralnost. Imperijalizam ne niče iz naroda — monarsi, generali, bankari i trgovci, profesori, žurnalisti, inteligencija, to je svuda avangarda imperijalizma. Sigurno je na mestu pripomenuti, da je Italija 1913 dvaput odbila namamljivanje Austrije da se napadne Srbija.

U Italiji bilo je mnogo takvih, koji su rat držali više za stvar Francuza, Rusa i Nemačke, a ne za stvar Italije; često sam slušao argumenat, koji je docnije upotrebio i Niti, da je rat borba između germanstva i slovenstva. Otud su se mogli uzimati razlozi za neutralnost ali i razlozi za Nemce protiv Slovena, dakle i za „Dalmazia nostra”.

Rekao sam, da sam Jugoslovenima skoro zvideo što su na strani imali toliko političara; posmatranjem izbliza video sam već u Rimu, da im prete nesporednosti. Svi su, doduše, imali program: jedinstvo troimenog naroda, ali taj zaista dobar i lepi program nije bio detaljno izrađen. To sam čuo u svakom govoru; osećala se stara svada između Srba i Hrvata. Srpski poslanik bio je veoma odlučno za jedinstvo i bio je u dobrim odnosima sa Hrvatima; ali činilo mi se, da su neki Hrvati ipak suviše naglašavali kulturno značenje Hrvata, dok se tada, i u celom ratu, u prvom redu radilo o vojničkom i političkom vodstvu.

Moji jugoslovenski prijatelji znali su da sam zamišljao njihovo narodno jedinstvo po političkim vodstvom Srbije; ja sam to jedinstvo zamišljao kao plod promišljene, postupene upravne unifikacije raznih jugoslovenskih zemalja, naviklih na svoje administrativne i kulturne osobenosti.

Prema vani Jugosloveni su u Rimu istupili sa protestom protiv Tise, koji je tada (u decembru 1914), radi agitacije, pohvalio vernost i hrabrost Hrvata u borbi za zajedničku otadžbinu; protest (u „Corriere della Sera”) potpisao je „Hrvatski odbor”. Taj poziv upotrebljen je da se Beč i Pešta ne bi mogli svetiti porodicama pojedinaca, kao kada bi se potpisali lično. U to doba među Jugoslovenima govorilo se također o „Jadranskoj legiji”, kao jugoslovenskom odboru; bar su u januaru 1915 izdani neki njegovi proglasi. Utoliko su nas Jugosloveni u organizaciji pretekli; ja sam to uzeo za razlog da zatražim da mi iz Praga dođu poslanici i novinari”.

Saradnja sa Jugoslovenima napredovala je; javljali smo jedni drugima šta ko radi, uzajamno se savetovali i često zajednički postupali. U Ženevu su dolazili iz svih jugoslovenskih zemalja razni predstavnici politike i ostalih grana javnog rada. U Londonu je 1. maja 1915 konstituisan Jugoslovenski odbor kao organ Jugoslovena iz Austro-Ugarske; izdavao je svoj „Bulletin Yougoslave” u Parizu i slao je memorandume francuskoj vladi, engleskom parlamentu itd. Srbi (iz kraljevine) imali su u Ženevi svoj list „La Serbie”; u Ženevi bio je također Srpski novinarski biro. Crnogorci su imali dva organa, naprednjačko „Ujedinjenje” i kraljev „Glas Crnogoraca”, koji je izlazio u Neju kod Pariza.

Jugoslovenska omladina izdala je spis o narodnom programu, kome sam ja napisao predgovor.

U Ženevi su bili dobri poznanici, kao prof. B. Marković i drugi; došao je na neko vreme i Supilo, kada se vratio iz Rusije, u koju je otišao odmah po Novoj godini da zvaničnu Rusiju pridobije za Jugoslovene. O tome njegovom putu u Rusiju govoriću kasnije. Srpski konzul davao nam je potrebne putne isprave i vize za Francusku i drugo. I ja sam imao srpsku putnu ispravu. Preko tih prijatelja dobio sam vesti o našim zemljacima u Srbiji; u Ženevu je došao i zapovednik zarobljeničkog tabora Paunković i od njega smo čuli šta se dešava u Srbiji i koliko

imamo naših zarobljenika. Tada sam pomišljao da ih obiđem, ali su me prilike zadržale u Ženevi.

U Londonu je bilo mnogo Jugoslovena; oni su od Londona stvorili svoj glavni politički centar, osobito Hrvati i Slovenci: Supilo, Hinković, Vošnjak, Potočnjak, Meštrović i drugi. Već sam rekao, da je u Londonu bio organizovan Jugoslovenski odbor. Od Srba došao je u London kao poslanik Jovanović, s kojim sam se poznao iz Beča; pre njega bio je u poslanstvu moj dobar poznanik Antonijević. Od londonskih Srba navodim još pisce — profesore Savića i Popovića i Jocu Velimirovića sa njegovom veštom crkveno-političkom propagandom. U aprilu (1916) doputovao je srpski prestolonaslednik sa Pašićem; s obijom je bilo prijateljskih razgovora i dogovora.

Odnos prema Italiji — londonski pakt — bio je stalno goruća tema za Jugoslovene, a i za mene. Stvar je zato postala tako akutna što ni Italijani u Londonu nisu stajali skrštenih ruku i branili su pakt. Moje mišljenje je bilo, da će Italija pri konačnim pregovorima za mir popustiti; Italija nije mogla da sudeluje u ratu bez nagrade, a bilo je pitanje, da li je u interesu svih nas potrebno učestvovanje Italije da bi saveznici odneli pobjedu. A ako pobjede Austrijanci i Nemci? I po Jugoslovene bila bi situacija za dugo vremena gora. Jugoslovenski prijatelji, osim neznatnih izuzetaka, zauzeli su veoma oštar stav prema Italiji; ali, taktički bilo je korisno što su neki bili blaži i podržavali odnose s Italijanima. Zvanična Srbija postupila je mirno, ali to je Slovenima i Hrvatima davalo povoda da budu nepoverljivi i da se često žale na zvaničnu Srbiju: da kao i Rusija izneverava interese jugoslovenske i uopšte slovenske.

Londonski pakt bio je važan i zato, što je prema želji Italije isključio kuriju iz mirovne konferencije; to nisu ni Hrvati ni Slovenci toliko osećali kao mi.

Ulaskom Italije u rat naš odnos prema njoj postao je važan već i stoga što smo u Italiji, koja se borila protiv Austrije, ubrzo imali znatan broj zarobljenika; kao u Rusiji, tako smo u Italiji mogli da organizujemo zarobljenike u legije. Zato je veza s Italijom postala za Narodni savet veoma važnom; a kao što je rečeno, Štefanik se, prema dogovoru, posvetio Italiji; i Beneš je dolazio u Italiju i bio u stalnoj vezi s italijanskim poslanstvom u Parizu. Radeći stalno u sporazumu s Jugoslovenima, imao sam neprestano posla s italijansko-slovenskim problemom.

Naše kolonije istupale su zajednički s Jugoslovenima; sazvali smo na pr. u avgustu 1916 zajedničku skupštinu protiv Austrije, na kojoj je predsedavao vikont Templeton, a govorio je i Sitn Votson i drugi.

Sporovi zbog Italije, kako sam video, podržavali su staru neslogu između Srba i Hrvata, a kada je došlo i do ličnih nesporazuma, sporovi su dobili već takav karakter, da je to škodilo dobrom jugoslovenskom glasu.

Jugosloveni su u Sitn Votsonu i Sidu imali vatrene branioce; obojica su se u italijanskoj stvari eksponirali za stanovite Jugoslovenske odbora. Sitn Votson je organizovao značajno srpsko-englesko potporno društvo prema čijem uzoru je nešto docnije organizovano i društvo češko-englesko. U Parizu se konstituisao (s proleća 1917) Crnogorski odbor protiv vlade i kralja; u martu je izdao i svoj program narodnog ujedinjenja.

Bio sam često sa Supilom, pomagajem protiv Erentala; uopšte, moje nekadanje istupanje za Jugoslovene (za Bosnu i Hercegovinu 1891 — 1893; zagrebački i Fridjungov proces; borba protiv Erentala i proces u Beogradu) davalo mi je posebnu poziciju među svima Jugoslovenima. Supilo je bio početkom 1915 u Rusiji i vratio se otuda veoma ogorčen što su Rusi pristali na londonski pakt; o toj stvari govoriću kada budemo kod Rusije, ovde se sećam naših veza u Londonu, koje su počele u Ženevi. Nije potrajalo dugo i Supilo se razišao ne samo sa Rusima i Srbima nego i sa Jugoslovenskim odborom. Ja sam nastojao da dođe do izmirenja. Dan uoči moga odlaska u Rusiju obećao mi je da će se izmiriti. Dakako, nisam ni slutio da smo

*My machine reflects
T. G. Masarik 12/14/15
To of 4a. Finkh
by Lisa Ivanovic a.j.*

se toga dana poslednji put videli. Ali, Supilo je ispunio svoje obećanje.

Nashe prijateljstvo sa Jugoslovenima, započeto davno pre rata i učvršćeno Malom Antantom, odgovara uzajamnoj potrebi; upućeni smo na Istok i Jug, na more. Nova Austrija ima za nas i za Jugoslovene značenje kao tranzitna država.

Time se nagoveštavaju dalje mogućnosti. Najpre, što se tiče Jugoslovena. O svojoj jugoslovenskoj politici pre rata i za vreme rata dosta sam rekao. Sada, posle rata, Jugosloveni imaju mnoge i zanimljive zadatke, a jedan od najvažnijih je, kako će da vrše svoju ulogu na Balkanu. Sigurno je da Jugosloveni imaju, biografski i istorijski, veliko značenje za organizaciju Balkana; oni su najveći balkanski narod i već zbog toga bez njih ne može da se uredi Balkan...

...Još pre rata javlja li su se razni pokušaji balkanske federacije; i opet sada govori se o združenju Jugoslovena i Bugara. O tome združenju ne samo da se raspravljalo još pre rata, nego je ono, može se reći, tada i otpočeto, ako se setimo onog poznatog pokušaja bratimljenja srpske i bugarske inteligencije. Između Srba i Bugara bilo je ljutih borba, ali nema razloga da se one nastavljaju; u Jugoslaviji su danas također Hrvati i Slovenci, i oni bi mogli da vrše na Srbe i Bugare pomirljiv uticaj, jer u njihovim sporovima nisu direktno učestvovali. Federacija Jugoslovena i Bugara značila bi gotovo 20.000.000 stanovnika, a taj broj mogao bi za nekoliko desetina godina da bude udvostručen...; mogućnost velike i svetske politike mogla bi također da ublaži nerazumni spor srpsko-hrvatski.

Žalobna sednica pretsedništva ČOS

U utorak dne 14 o. m. održana je u 11 časova pre podne u Tirševom domu u Pragu žalobna sednica pretsedništva Čekoslovačke obce sokolske.

U sedničkoj dvorani, čija je pozadina bila u crnim draperijama, na visokom postolju i među zelenilom bilo je postavljeno poprsje blagopokojnog Pretsednika-Osloboditelja.

Žalobnu sednicu otvorio je starešina čekoslovačkog Sokolstva brat dr. Stanislav Bukovski, koji je odavajući poštu i pijetet preminulom bratu T. G. Masariku, Pretsedniku-Osloboditelju, rekao sledeće:

— Sastali smo se u ovom bolnom času, da dademo izraza svojoj boli i odamo poštovanje, od koga drhte i koje ispunja sva sokolska srca nad gubitkom dovršitelja naše narodne slobode, tvorca i graditelja naše samostalne države, brata Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika.

Mrtav telom, On sja veličajnim sjajem svog neumrlog duha ne samo u životnom prostoru Čekoslovačke Republike, nego obasjava i istorijsko obzorje budućeg razvoja naroda. Masarik je nastavljao naše slavne narodne prošlosti, osnivač države, moćne i tvori-lake sadašnjosti, On je ostvaritelj velikih narodnih ideja, kojima je obdario svoj narod, a s kojima je bio sposoban da usmeri težnju i volju čitavog kulturnog sveta. Mi Mu ovim izražavamo našu najdublju poštu, odazivamo se njegovom narodnom i čovečanskom poslanstvu, jer shvaćamo Njegovu istorijsku veličinu i jer znamo, da smo u Njemu našli životnu povezanost s razvojem ostalih slobodnih naroda od veka na vekove.

Žalobna sednica bila je zaključena odavanjem pošte ćutanjem od dva minuta.

Izjave saučesća Saveza slovenskog Sokolstva

Povodom smrti Pretsednika Osloboditelja bratske Čekoslovačke Republike, Savez slovenskog Sokolstva uputio je sledeća svoja saučesća:

Porodici Pretsednika Osloboditelja d-ra T. G. Masarika

Lani
Savez slovenskog Sokolstva, koji udružuje čekoslovačko, jugoslovensko,

poljsko, rusko i bugarsko Sokolstvo, izjavljuje svoje duboko saučesće povodom smrti Pretsednika Osloboditelja dr. T. G. Masarika.

Dr. Stanislav Bukovski, starešina.

Dr. Eduard Beneš, pretsednik Čekoslovačke Republike

Prag — Grad

Savez slovenskog Sokolstva oplakuje s Tobom smrt prvog pretsednika-Osloboditelja d-ra T. G. Masarika.

Dr. Stanislav Bukovski, starešina.

Vladi Čekoslovačke Republike

Prag

Savez slovenskog Sokolstva, koji udružuje čekoslovačko, jugoslovensko,

poljsko, rusko i bugarsko Sokolstvo, izjavljuje svoje duboko saučesće povodom smrti Pretsednika Osloboditelja dr. T. G. Masarika, prvog pretsednika Čekoslovačke Republike.

Dr. Stanislav Bukovski, starešina.

Bratskoj ČOS

Prag.

Savez slovenskog Sokolstva izražava čekoslovačkom Sokolstvu svoje duboko saučesće povodom smrti prvog pretsednika Čekoslovačke Republike, osloboditelja naroda, brata d-ra T. G. Masarika.

Slava Njegovoj svetloj uspomeni!

Dr. Stanislav Bukovski, starešina.
E. Kepl, tajnik.

Jugoslovensko Sokolstvo s najdubljim bolom primilo je vest o smrti T. G. Masarika

Saučesća Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije

Po svim sokolskim jedinicama u zemlji istaknute su crne zastave i sazvane komemorativne sednice

Poslednje vesti koje su stizale o pogošanom zdravlju Pretsednika-Osloboditelja bratske Čekoslovačke Republike, T. G. Masarika, jugoslovensko Sokolstvo primalo je s najvećom zebnjom, ali u dnu svakog sokolskog srca tinjao je još uvek zračak nade, da će sedi Pretsednik svojom fizičkom otpornošću ipak prebroditi ovu tešku krizu.

Ali Promisao je već bila odredila svoje...

„Preminuo nam je brat Pretsednik-Osloboditelj dr. T. G. Masarik. — Obec sokolska“.

Tako je glasio radio-telegram, koji je od bratske Čekoslovačke obce sokolske primio Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije.

Ukratko zatim za ovu bolnu vest saznalo je celokupno jugoslovensko Sokolstvo.

Na domu Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije odmah je bila istaknuta crna zastava, a isto tako crne zastave zavijorile su po svim sokolskim jedinicama u zemlji.

Primivši vest o smrti Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije uputio je sledeće telegrafске sažalnice:

Čekoslovačka obec sokolska.

Praha

Vaš telegram doneo nam je bolno saznanje, da je neumrli brat, veliki sin bratskog naroda, Oslobodilac i Otac bratske Čekoslovačke Republike, pretsednik dr. Tomaš Masarik, zamenio ovozemaljski život večnošću. Sokolstvo Jugoslavije zajedno sa svojim narodom saučestvuje iskreno u bolu i žalosti i deli ih sa bratskim čekoslovačkim Sokolstvom i narodom. Velikom državniku, naučniku, Slovenu i Sokolu, eminentnom prijatelju Jugoslovena, prokušanom i u dobru i u zlu, hrabrom borcu istine i pravde, bratu Tomašu G. Masariku, večna slava i hvala! Molimo budite tumač našeg bola i žalosti kod ožalošćene porodice i sve braće i sestara.

Savez Sokola.

Porodici Pretsednika d-ra Tome Masarika

Dvorac Lani — Čekoslovačka.

Sokolstvo Jugoslavije pridružuje se bolu i žalosti i klanja se seni velikoga Pretsednika-Osloboditelja, umnog državnika i naučnika, brata Sokola i iskrenog prijatelja jugoslovenskog naroda, a nadasve velikog čoveka i borca za pobeđu istine i pravde. Njegova velika dela i svetlo ime ostaće večno. Neka je večna slava osloboditelju čekoslovačkog naroda!

Savez Sokola

Isto tako Savez SKJ uputio je Čekoslovačkom poslanstvu u Beogradu saučesće sledeće sadržine:

Poslanstvu Čekoslovačke Republike

Beograd.

Uprava Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije moli Poslanstvo bratske Čekoslovačke Republike da izvoli primiti i tumačiti naše najiskrenije saučestvovanje u tuzi i žalosti celokupnog čekoslovačkog naroda zbog smrti velikog

državnika i osloboditelja, prvog pretsednika d-ra Tomaša G. Masarika.

Sokolstvo Jugoslavije najbolje zna da oceni taj gubitak, jer je veliki Pretsednik bio veliki Soko i veliki i iskreni prijatelj jugoslovenskog naroda, za čije se dobro i slobodu i u najtežim danima smelo zalagao i čijem je oslobođenju i ujedinjenju dao znatan deo svoje umne snage i ljubavi.

Klanjajući se sa dubokim pijetatom pred delima i pred senima velikoga Sina bratskog naroda, Uprava Saveza moli Poslanstvo Republike, da bratske osećaje tuge jugoslovenskog Sokolstva izvoli dostaviti bratskoj Republici i bratskom čekoslovačkom narodu.

Velikom državniku, Slovenu, Sokolu, prijatelju i čoveku neka je večna slava!

U isto vreme Savez SKJ odredio je i svoje delegate, koji će učestvovati na sprovodu preminulog prvog pretsednika bratske Čekoslovačke Republike, i to: zamenike saveznog starešine braću: E. Gangla, dr. Otona Gavrančiča i inž. Milivoja Smiljanića, saveznog načelnika brata dr. Alfreda Pihlera i saveznog prosvetara profesora brata Miloša Stanojevića. Bile su pozvane također i bratske župe da prema mogućnostima odašalju na sprovod i po kojeg svog predstavnika.

Pretstavnicima uprave Saveza SKJ i pretstavnicima uprave Sokolske župe Beograd na čelu sa zamenikom saveznog starešine posetili su također i Čekoslovačko poslanstvo, gde su se upisali u knjigu sažalnice, te su tom prilikom i lično čekoslovačkom poslaniku na našem Dvoru, g. dr. Václavu Girsu izrazili najdublje saučesće svega jugoslovenskog Sokolstva i bol koje ono podjednako deli i saoseća s bratskim čekoslovačkim Sokolstvom i narodom povodom smrti Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika.

Žalobna sednica Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije

Povodom smrti Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika, starešinstvo Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije održalo je u petak dne 17 o. m., u 18 časova, u svečanoj dvorani saveznog doma, žalobnu sednicu.

Žalobnu sednicu otvorio je zamenik saveznog starešine brat inž. Milivoje Smiljanić.

Odavajući poštu i klanjajući se svetloj uspomeni blagopokojnog Pretsednika-Osloboditelja bratske Čekoslovačke Republike, brat Smiljanić rekao je između ostalog sledeće:

„Braćo i sestre! Na ovaj tužni sastanak pozvala nas je jedna bolna ali sveta dužnost — da se poklonimo uspomeni preminulog velikog našeg sokolskog brata T. G. Masarika, Pretsednika-Osloboditelja bratske Čekoslovačke Republike. Toma Masarik nije bio samo veliki čovek, već i veliki Soko i veliki borac za pravdu i slobodu. Toma Masarik je grandiozna figura ne samo Evrope nego i celoga sveta. Toma Masarik je bio veliki pobornik Slovenstva, veliki mislilac, naučnik i veliki borac za pravdu i istinu. U bratskoj Čekoslovačkoj Repu-

blici On je svojim radom i zaslugama zauzeo ono mesto, koje i Franklin u Sjedinjenim Državama Amerike.

U našem narodu, koga je veliki Pokojnik svojim delima toliko zadužio, zavladała je naročito velika i iskrena žalost nad smrću i gubitkom ovog velikog suborca za ostvarenje slobode i jedinstva jugoslovenskog naroda, a posebno je smrt velikog Masarika bolno odjekla u redovima svega jugoslovenskog Sokolstva.

Duboko i s najvećim pijetatom klanjamo se stoga sada svetloj uspomeni našeg velikog sokolskog brata i Pretsednika-Osloboditelja bratske Čekoslovačke Republike Tome G. Masarika. Slava Mu!“

Tada su svi prisutni ćutanjem od dva minuta odali poštu i blagodarnost velikom Pokojniku, kliknuvši zatim trokratni: „Slava Mu!“

Saučesća sokolskih župa, društava i četa Savezu SKJ povodom smrti Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika

Povodom smrti Pretsednika-Osloboditelja bratske Čekoslovačke Republike T. G. Masarika, Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije primio je mnoštvo telegrafskih i pismenih saučesća od strane sokolskih jedinica iz svih krajeva zemlje.

Nekoje naše župe izdale su na građanstvo i Sokolstvo posebne proglase, u kojima se obznanjuje smrt T. G. Masarika. U tim proglasima tako se među ostalim veli, da je preminuo najveći sin bratskog čekoslovačkog naroda, stvarac savezničke Čekoslovačke Republike, neustrašivi borac za pravdu, slobodu i demokratiju, jedan od najvećih umova slovenske rase — Pretsednik Osloboditelj Tomaš G. Masarik, okružen ljubavlju i priznanjem celog svog naroda.

„U opštoj tuzi bratske čekoslovačkog naroda — veli se proglasima — saučestvuje ceo jugoslovenski narod, jer u ličnosti velikog Pokojnika gubi svoga istinskog prijatelja, neumornog zaštitnika i neustrašivog borca za ujedinjenje i oslobođenje. I Jugoslovensko Sokolstvo kao pioner bratske slovenske uzajamnosti uzima udelu u ovoj opštoj narodnoj žalosti.“

Venac jugoslovenskog Sokolstva na odar Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika

Pretstavnicima Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije, koji su otputovali u Prag da učestvuju pogrebu, položili su na odar blagopokojnog Pretsednika-Osloboditelja Tome G. Masarika u ime jugoslovenskog Sokolstva veliki venac od svežeg cveća s trakama u državnim bojama i napisom:

„Velikom Pretsedniku — Oslobodocu bratu Masariku — Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije“.

Svečana komemoracija Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije za blagopokojnim Pretsednikom-Osloboditeljem T. G. Masarikom

održaće se u nedelju 26 o. m. u Beogradu na Kolarčevom univerzitetu

Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije održaće u Beogradu, u nedelju 26 o. m. u 11 časova pre podne, u velikoj dvorani Kolarčevog univerziteta, svečanu komemoraciju za blagopokojnim Pretsednikom-Osloboditeljem bratske Čekoslovačke Republike Tome G. Masarika.

Ovoj komemoraciji učestvovali, uz pozvane predstavnike, i članstvo svih beogradskih i zemunskih sokolskih društava, i to u svečanim odorama s florom na levoj ruci i sa zastavama također s florom.

Fond Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika

Na svojoj sednici dne 15 o. m. pretsedništvo ČOS osnovalo je fond Pretsednika-Osloboditelja T. G. Masarika za vaspitanje sokolskog naraštaja. Ovom fondu poklonila je ČOS kao svoj prilog iznos od 100.000. — Kq i poziva svoje članstvo, da počasti uspomenu pokojnog Pretsednika time, da po svojoj mogućnosti podupre ovu ustanovu.

Duboka korota češkoslovačkog Sokolstva

Pretsedništvo ČOS proglasilo je korotu za umrlim Predsednikom-Osloboditeljem, koja će potrajati sve do 26 oktobra o. g. u 12 sati. U tom vremenu članstvo i naraštaj obavezno moraju da nose sokolske znakove sa florom, a kad su u odori flor na levom rukavu. Za to vreme ne smeju sokolska društva priređivati nikakve zabave, a također ne smeju iznajmljivati sokolane u zabavne svrhe. Na sokolskim priredbama, na kojima se diže državna zastava, ima se to izvršiti u to vreme samo na pola stega.

Naša naslovna strana

Naša naslovna strana predstavlja poprsje T. G. Masarika, delo čuvenog skulptora prof. O. Spanijela.

Ovo poprsje, koje je izrađeno u bronzi, Masarik je poklonio na svoj ovogodišnji rođendan (7 marta) sokolskoj župi Bratislavskoj, koja nosi njegovo ime, i to kao prelaznu nagradu pri

takmičenjima jedinica ove župe. To je opet jedan od mnogih dokaza, kako je Masarik budno pratio rad Sokolstva i svakom prilikom davao mu najvećeg poticaja.

Naša naslovna strana izrađena je prema nedeljnom ilustriranom prilogu „Prager Prese“ iz ove godine.

X svesokolski slet u Pragu 1938

Sletska stafetno trčanje odgođeno

Grandiozno sletska stafetno trčanje, koje je kao uvod u sletsku godinu imalo da se održi od 17 do 19 o. m., odlukom izvršnog odbora sletskog odbora X svesokolskog sleta odgođeno je za dane od 26 do 28 oktobra o. g. Ova odgoda usledila je već pre smrti T. G. Masarika, kada je njegovo zdravstveno stanje bilo pogoršano, što je u celokupnom češkoslovačkom narodu izazvalo najveću zabrinutost i strah pred onim najgorim, a što je, na najveću žalost, ubrzo zatim i usledilo.

Žalna svečanost Sokolske župe Ljubljana za prezidentom Masarkom-Osloboditeljem

V počastitev spomina na blagopokojnega prezidenta br. dr. T. G. Masarika je priredila Sokolska župa Ljubljana v petek 17. t. m. v veliki dvorani Sokol. doma na Taboru spominsko svečanost, ki je bila ena najlepših in najvećih žalnih manifestacij, kar njih je videla Ljubljana.

Prostrana dvorana sokolskega doma na Taboru je bila nabito polna in zasedena do padnjega katička. Komemoracije so se udeležili komandant divizije general Tomić, njegov pomoćnik general Dodić, komandant artiljerije general Popadić i mnogi drugi oficirji, pomoćnik bana dr. Majcen, podžupan br. dr. Ravnihar, češkoslovaški konzul inž. Minovski, francoski konzul Remenard, danski konzul inž. Knez, zastopniki Saveza SKJ bratje Jeras, Švajger i Sterlekar, starosta ljubljanskega Sokola brat Kajzelj ter predstavnici raznih drugih nacionalnih organizacija i korporacija, polnoštevno su bili pa zlasti zastopani člani tukajšnje češkoslovačke kolonije i JC lige s predsednikom br. dr. Staretom na čelu.

Dvorana je bila u črnom, nad odrom je visela slika predsednika Masarika na črni draperiji, nje ob strani pa češkoslovaška i jugoslovenska trobojica, a na galeriji so se zbrali praporšćaci sokolskih jedinica Velike Ljubljane, dobrovoljci pod vodstvom bratov Lorgerja i Žagarja. Jadranska straža pod vodstvom generalnega tajnika br. Pogčnika i četnici.

Žalna svečanost se je pričela ob 20.30, ko je orkester Filharmonije pod vodstvom dirigenta Neffata zaigral „Tabor“ iz Smetanovega cikla „Moja domovina...“ Nato je stopio na oder starosta Sokola I. br. inž. Bevc i spregovorio u spomin pokojnoga velikega predsednika dr. Tomaša G. Masarika.

Govor br. inž. Bevca

— Bratski zbor!

Na mrtvaškom odru leži truplo, ki se je u čudovito pravilnem naravnem procesu do zadnje svoje sile oddalo za ostvarete veličastnoga duha, za moćno osebnost, ki bo nosilo večno ime Tomaš G. Masarik.

Prenehati je moralo biti srce, da se je dovršio zgodovinski duhovni lik velikega Slovana i prestopio prag večnosti i neumrljivosti. Priroda bo hranila njegovo telo, on sam pa je vstopio u vrste nesmrtnikov, ki samo u tisoćletjih vstajajo kot vodnici čoveštva.

Lepota i veličastje njegove smrti sta povećala lepoto njegovega življenja. Čoveštvo vseh narodov se je združilo u resničnem priznanju i nedeljivem poštovanju velikega čoveka, filozofa, znanstvenika, vgojitelja, učenika, stvaritelja pravih etičnih vrednot za čoveštvo, politika i državnika.

Pred nami je razgrnjeno življenje čoveka, ki je združevao u svoji osebnosti

najviše čoveku dostupne vrednote. V najrazgibanejši dosednji dobi čoveštva, u najvećoj revoluciji čoveške družbe, niti za trenutak ni zgrešio pravilne smeri. Njegov pogled je vedno bio jasno, doćno i u premoćrno usmerjen k cilju. S svojim preprostimi, čistimi i pristnim razlozi je pridobivao, osvajao, zmagovao i ustvarjao sam brez nasilja, brez orožja, s stvarnošću svojega razuma, i čistotju svojega srca. Svoj pogled na čoveka, na družbu i svet je utemeljio na eni sami edinstveni osnovi: Resnici.

Resnici je bilo posvećeno vse njegovo delo, misli, čustva, hotenja i dejanja. Svoje poznavanje i spoznanje je dosegao neposredno, neutrudljivo je preiskavao istinitost dejstev, neustrašeno je od krivala i za cenu svojega življenja branio resnicu. V veleizdajniškim procesima je branio jugoslovensko narodno misel pred zloćinskim namerama avstro-ogrsko diplomacije. I nikad bolji kot tada je iskal svojo iskreno slovansko ljubav na nas.

Neskaljena vera u moć resnice ga je vodila vse življenje.

S to vero je osvajao mladino, z mladino je osvojio budoćnost naroda. Resnica je temelj demokracije, ki pomeni, da je slobodan i zaveden narod sposoban, da si sam urejuje svoje zadeve i da vlada s samim seboj; demokrazem leži u delu, u poštenom delu, u moralnoj odgovornosti nasproti družbi.

V tej lući se nam predstavlja nesmrtni lik pokojnika kot čudovito harmonična celota njegovoga življenja i vseh njegovih dejanja. U polnem soglasju u njegovim življenjem i u njegovim nazorima je sokolska ideja po osebo individualnem, narodnom i čovećanskom pravcu. U njemu vidimo utelešen idealen lik Sokola-čoveka, ki nam velja kot vzor. Njegova osebnost bo ostala vodnica čovećanske sokolske misli enako kot Tirševa osebnost kajti Tirš i Masarik se dopolnjuju u celoto.

Zmagao je genijalni razum vodnika čoveštva. Vse je dosegao, kar je na podlagi spoznanja resnice hotel i u svojem bistvu morao doći. I glejte čudo! Ko odhaja preko praga večnosti u nesmrtnost, ne ostaja za njim nobena vrzel. Vse je do kraja dovršio, on, veliki misleć, kovać usode čoveštva.

V tostransko praznino, ki jo zapušća njegovo telo, se zgrinjaju trume, narodi, ki u njemu i njegovim nesmrtnim duhom rastejo i si ustvarjaju lepo, veliko budoćnost. Mi Sokoli smo trume, narodne legije, ki spoznavamo, zahtevamo i branimo resnicu, da bomo u njoj pridobivali zmagu na prostornim područjima sokolskega dela za narod, slovanstvo i čoveštvo.

Sokolu, bratu dr. Tomašu G. Masariku prezidentu-osloboditelju češkoslovaćkog naroda, bodi večna Slava!

Po končanem govoru staroste br. inž. Bevca je zbrana množica uzviknula trikrat „Slava“ u spomin velikomu prezidentu, orkester pa je zaigrao češkoslovaćko i jugoslovensko himno. Spominska slavnost je bila zaključena u Mozartovim „Requiem“, ki ga je izvajao orkester Filharmonije skupno s pećskim zborom Glasbene Matice.

Inostrani glasovi o Sokolskoj Petrovoj petoletnici

„Vegvajzer“, bilten nemaćkih turnera, donosi u broju 34 od 9. o. m. izveštaj o našoj Sokolskoj Petrovoj petoletici pod naslovom „Živi mrtvaci biće isključeni“.

Pišući o tome ovaj bilten veli sledeće:

— Sokolski savez u Jugoslaviji, kao sportska organizacija, eminentno nacionalnog i patriotskog znaćaja, radi na sprovođenju jednog preporodnog plana, koji nosi ime Petogodišnji Petrov plan. Nije tu reć o radu na polju sportske organizacije i o direktno sportskim pitanjima, nego o politićkom i nacionalnom preporodu, koji bi sa gospodarskog, kulturnog i socijalnog gledišta vidno uticao na politićko stanje cele Jugoslavije. Svaki Soko morao je da položi zavet, da će u određeno vreme izvršiti jednu ili više zadaća, na koje se obaveže. Među ove obaveze i dućnosti spada i pomoć seljacima kod poljskih radova, kod građenja cesta, mostova, bunara, i t. d., dalje je tu predvićena akcija na spremanju naroda u pitanjima nacionalne politike i na podizanju njegovog intelektualnog nivoa, šćednje, zaćućbina i t. d. Svaka jedinica u tu svrhu ima jedno lice koje vodi organizaciju ovog rada i koje u naroćitoj knjizi upisuje vrstu primljenih obaveza svakog pojedinog člana. Svake sedmice ili svakih 15 dana sazivlju se sastanci, na kojima se kontroliraju, ukoliko su zavetnici već izvršili preuzete obaveze. Kontrolu rada svih društava vrše distrićtne konferencije, koje se održavaju svakih 6 meseci. Društvo koje ne može da pokaže nikakav rezultat, nemilosrdno se briše iz članskog spiska, a isto tako i društvo koje neće da sudeluje u ovome radu. (Moramo primetiti da ovo nije taćno. Za eventualno neizvršenje zavetom dobrovoljno preuzetih obaveza, nisu predvićene nikakve sankcije ni konsekvence, ni za pojedinca, ni za jedinicu. Svaki je za to odgovoran jedino pred svojom saveću. — Op. ur.) Sokolski savez postavio se je na gledište, da ima samo onaj pravo nositi ime Soko, koji se telom i dućom posveti ostvarenju petogodišnjeg plana, jer je Soko zajednica rada i dućnosti. „Živi mrtvaci“ moraju prema tome da budu isključeni. Obračun izvršenog rada u toku jedne godine biće objavljen za vreme ovih pet godina svake godine 6 septembra, t. j. na Kraljev rođendan.

Na drugom mestu „Vegvajzer“ donosi jedan kraći izveštaj o uspehu prve godine naše petoletnice, dalje izveštaj o saveznoj skupćtini, o prvom tećaju za žene koji je prirećen od našeg Ministarstva za fizićko vaspitanje i općiran izveštaj o balkanskoj olimpijadi.

Iz naših župa

Javna većba u Podravskoj Slatini. 5. septembra o. g. održao je Sokolsko društvo u Podravskoj Slatini svoju javnu većbu, uz prisustvo braće i sestara iz Gor. Miholjca, Đurđenovca, Vraneševaca, Našica i Sopja. — Izvedeno je 13 telovećbenih taćaka. Sve su većbe izvedene vrlo skladno i lepo, tako da odmah pada u oći da je posvećeno mnogo muke i truda dok su te većbe uvećbane. Naroćito treba istaći kao vrlo efektne i uspele taćke, koje su odućevile gledaoce, „Većbe i kola“, izvedene od ženskog naraštaja iz Gor. Miholjca, i „Neka živi Jugoslavija“, koju su vrlo lepo izvela mućka deca iz Sopja.

Treba još istaći mućki naraštaj iz Podrav. Slatine, koji je vrlo tećke sletske većbe izveo sa mnogo uspeha, a hvale vredna su mućka i ženska deca iz Đurđenovca.

Ova većba prirećena je u slavu rođendana Nj. Vel. Kralja Petra II. O Nj. Vel. Kralju govorio je brat Miho-

ljević, koji je ujedno i proćitao proglas Saveza SKJ.

Većba je održana u Sokolskom domu, jer se na letnjem većbalištu nije mogla održati radi kiše koja je padala celo posle podne. Ali iako je bilo loše vreme, ipak je na ovoj proslavi prisustvovao veliki broj naroda, koji je na vidan naćin manifestovao svoju veliku ljubav prema Sokolstvu i njegovom starećini, Nj. Vel. Kralju Petru II. Uspeh ove većbe s obzirom na vreme i prilike, bio je odlićan. — S. M.

Sokolsko društvo Orlovac. Ovo je društvo veoma svećano proslavilo petnaesti rođendan Nj. Vel. Kralja Petra II. Uoći praznika prirećen je ophoć mestom uz iluminaciju i bakljadu, koji je završio govorom starećine brata Knećevića. U povorci klicalo se Kralju, ćlanovima Kr. doma, Jugoslaviji i Sokolstvu. Na sam praznik 6 septembra društvo je korporativno sudelovalo na blagodarenju u mesnim crkvama, a posle toga održana je svećana sednica uprave društva u općinskom domu, na kojoj su, pored svih pripadnika društva prisustvovali predstavnici mesnih vlasti i društava te veliki broj građanstva.

O znaćenju dana govorio je brat Jovo Jovanović, proglas bratskog Saveza proćitao je brat starećina Knećević, dok je o Sokolskoj Petrovoj petoletici govorio brat Mato Milovćić, koji je ujedno podneo izveštaj o dosada izvršenim obavezama u Sokolskoj Petrovoj petoletici. Recitovano je nekoliko pesama pa je zatim sa pevanjem sokolske himne „Hej Sloveni“ svećana sednica zaključena.

Navećer održana je na otvorenom polju akademija sa plesom, koja je veoma dobro uspeala.

Sokolsko društvo Skoplje II — Hanrijevo. — Rođendan Nj. V. Kralja Petra II, našeg ljubljenog starećine, u našem je drućtvu proslavljen na lep i svećan naćin. U nedelju u veće, uoći Kraljevog rođendana, prirećena je bakljada. Povorka je krenula od sokolane taćno u 19 časova. Za ovo malo predgraće Skoplja bila je impozantna. Na ćelu povorke išla je muzika Sokolskog dr. Skoplje-Matica, koja nam je doćla u bratske pohode; za njom naćelnik drućtva, državna zastava, drućvena ćprava, vod vojnika iz ovdašnjeg Pirotehnićkog zavoda pod orućjem, sokolska deca, naraštaj i ćlanstvo, ćelezniaćari i građanstvo. Na ćelu povorke kao i sa obe njene strane noćene su brojne baklje, te je povorka bila obasjana živim plamenom, pa je u zvezdanom većeru prućala ćarobnu sliku. U povorci je bilo preko 500 duća, dok celo Hanrijevo broji nešto preko 1000 stanovnika. Ona druga polovina stanovništva saćekivala povorku na putu i burno je pozdravljala, doprativši je posle do sokolane, gde se sleglo celo Hanrijevo.

Brat prosvetar je Sokolima, vojnicima i narodu govorio o znaćaju prirećene svećanosti. Klicalo se Kralju, Dinastiji Karaćordevića, vojsci i Sokolstvu.

Posle završene povorke, prirećen je kermes u parku ovdašnje loćionice.

U ponedeljak, na sam rođendan Kraljev, održano je u sokolani blagodarenje, jer u mestu nema crkve ni paroha.

Zatim je održana svećana sednica uprave našeg drućtva, koju je prigodnim i vrlo toplim govorom otvorio starećina brat Bilbil Pavlović. Izvršen je i pozdrav jugoslovenskoj državnoj zastavi. Predavanje o Dinastiji Karaćordevića održao je prosvetar brat Radovan Jovanović, objasnivši njene zasluge i njenu borbu za narodnu slobodu i većkovnu zavetnu misao jugoslovenskog ujedinenja. Naraštajka sestra Cvetanka Marković recitovala je pesmu „Stari sećjać“, a brat Panće Stojćević pesmu „Zakletva tećaka“. Proglas Saveza SKJ proćitao je naćelnik drućtva inženjer Vojislav M. Pajić. Opećvana je još državna i sokolska himna, pa je brat starećina zaključio svećanu sednicu, kojom se prilikom burno klicalo Kralju Jugoslaviji, narodnom jedinstvu i Sokolstvu.

Tako je malo Hanrijevo, pretećno radnićko i sirotinjsko predgraće Skoplja, voćeno svojim sokolskim drućtvom, svećano, iskreno i radosno proslavilo rođendan svog mladog Kralja. — R. J.